

Pirmās klases skolniece

CILVĒCES RĪTDIENA

Ikviens māte pazīst laimi: dot dzīvību bērnam, izvadīt dzīves gaitās jaunu cilvēku. Tā ir liela laime, skaista leņuma un cildenas atbildības izjūtas apģarota. Tas ir varoņdarbs. Visu savu pašizliedzīgo mīlestību, savu roku čaklumu, savas sirds un sava prāta spēku māte atdod, lai bērns, ko viņa devusi pasaulei, izaugtu par istu cilvēku, cienījamu un cienītu sabiedrības locekli.

Kura gan māte, palīdzēdama savam puksēnam vai meitenītei spert pirmos soļus, nav domās aizsteigusies sava bērna nākotnē? Kura gan māte, vērodama sava bērna rotaļas, nav viņu saskatījusi jau pieaugušu — krietnu darbu strādājam, laimīgu dzīvi dzīvojam? Nav tādas mātes, jo nav cilvēka, kurš nespētu par rītdienu, kurš negribētu, lai rītdiena būtu labāka par vakardienu, lai bērni būtu laimīgāki par saviem vecākiem.

Bet nekad līdz Padomju zemes dzimšanai, līdz Oktobra saullēktam šie sapņi nebija kļuvuši par īstenību. Darba cilvēka bērnam nebija citas izejas kā vien sūrais ceļš uz to pašu ekspluatācijas jūgu, kas liecis tēva un mātes plecos. Kad bija pasaulē nodzīvots tik ilgi, ka bērnam vajadzētu likt skolas somu plecos, — sabruka visi sapņi un cerības. Neželīgo ekspluatatoru salauztajai ģimenei jau vajadzēja piepelnītāja. Sākās gana gaitas, vergošana fabrikā, kas izsūca spēkus, nomāca un pazemoja.

Mūsu padomju bērniem tā jau ir tāla pagātne, kas viņiem pazīstama vienīgi pēc vēstures grāmatām. Māte — Dzimtene atdod padomju bērniem visu labāko, vērtīgāko, ko spējis uzcelt un radīt mūsu gudrā, darbīgā tauta. Tūkstošiem gaišu, labi iekārtotu skolu, bērnu dārzu, mazbērnu novietņu, ārstniecības iestāžu, pionieru pīļu un nometņu, neskaitāms daudzums labu un interesantu grāmatu, aizraujošu dziesmu un teātra izrāžu, speciālu žurnālu un avižu nodots mūsu bērnu rīcībā, lai viņi augtu likšmi un veselīgi, lai viņiem būtu pieejamas visaugstākās zinātnes un kultūras virsotnes.

Cilādi tas arī nevar būt! Savus bērnus mēs audzinām lielajā komunistiskajā nākotnē, ko šodien ar tādu entuziasmu celam. Mūsu bērniem jādzīvo komunistiskajā sabiedrībā, viņiem jāklūst šīs visbrīvākās un vislaimīgākās sabiedrības cienīgiem cilvēkiem, labākajiem, izglītotākajiem, pilnvērtīgākajiem cilvēkiem. Kādus jebkad pazinusi mūsu planeta. Šim mērķim padomju tauta, mūsu partija un valdība, padomju bērnu lielais, tēviskīgais draugs Josifs Visarionovičs Staļins nežēlo nekā. Šā mērķa sasniegšanai mēs ceļam arvien jaunas un arvien labākas skolas, šā mērķa sasniegšanai mēs esam realizējuši obligātu septiņgadīgās skolas izglītību un esam ceļā uz obligātu vidējo izglītību, šā mērķa sasniegšanai mēs, piemēram, šogad savas Republiku Savienības budžetā esam atvēlējuši izglītības vajadzībām 59 miljardus rubļu.

Šā mērķa sasniegšanai mēs netaupīsim pūliņu, lai kuplāka un saturīgāka plauktu mūsu bērnu un jaunatnes literatūra, lai bērni saņemtu arvien skaņīgākas dziesmas, arvien vērtīgākas gleznas un grāmatu ilustrācijas, arvien spilgtākas, pārliecinošākas teātra izrādes, Padomju kultūras darbinieki allaž atceiršies socialistiskās literatūras ciltstēva Maksima Gorkija norādījumu, ka «mūsu bērni jāaudzina par vēl aktīvākiem pasaules proletariāta vadoniem». Nav otras zemes pasaulē, kur bērniem veltītu tik lielu visu sabiedrības mīlestību un gādību kā mūsu socialistiskajā Dzimtēnē.

Ar cerību un ilgu pilnu skatīenu uz mūsu valsti raugās kapitalisma jūgā smokošā zemju bērni, viņu tēvi un mātes. Tur Amerikā un Rietumciropā, Afrikā un daudzās Āzijas zemēs bankieri un fabrikanti atņēmuši bērniem laimi, iespējas mācīties, nolaupījuši viņiem viņu bērnību.

Viņi iedomāties, kādu traģediju pārdzīvo tie 1.000.000 līdz 1.250.000 bērnu, kas Amerikas Savienotajās Valstīs ik gadus spiesti pamest mācības namatkolā un aiziet meklēt darbu. Jo viņu tēvi un mātes nespēj sagādāt iztikai. Miljoņi bērnu Anglijā, Francijā, Itālijā, Rietumvācijā dzīvo nemitīgā pusbadā, lai bojā neciešamo dzīves apstākļu izsautkātās sērgās. Vēl drausmīgāks ir bērnu slāpētais koloniālās un puskoloniālās zemēs Afrikā, Indijā, Tuvaļos Austrumos. Te bērni nepazīst puskuļus smieklus, bezbēdīgu rotaļu. Bada lāsts kā lietu vēns nospiež cilvēku, sākot ar viņa nākšanu pasaulē.

Arvien neapmierinātāk klūst imperialistiskā kapitāla saimnieki Volstrītā. Sajūzdamī ekspluatējamā masu pieaugošo pretsparu, viņi perina arvien negēlīgākus pasaules paverdzināšanas plānus. Viņiem vairs nepietiek darba lauzu sviedru, viņi alkst asinu. Viņiem vairs nepietiek ar to, ka bērniem atņemta bērnība un laimīgās nākotnes perspektīvas, viņi tīko bērnu dzīvību. Grieķijā, Malajā, Vjetnamā un, beidzot, Korejā starptautiskais imperialismis drausmā cinismā parāda, ar kādām metodēm tas domā realizēt savu pasaules virskundzības plānus. Bumbas, napalms, karātavas — lūk, viņu līdzekļi Sagrautas pilsētas, izdedzināti dārzī un druvās, vagāra pātagas trenkts, padevēigs lēta darba spēka pūlis — lūk, viņu mērķis.

Bet nepiepildītās šiem kanibāliskajiem nodomiem! Cilvēces saprāts, Padomju Savienības lieliskā parauga aizrautā un iedvesmotā vienkāršā cilvēka dzelzainā apņēmība to nepieļaus! Progresīvā cilvēce slēdzas ciešās rindās, lai aizstāvētu savu bērnu, cilvēces rītdienas laimi, dzīvību un nākotni.

Starptautiskās demokrātiskās slēviešu federācijas ierosmē visā pasaulē 1. jūnijā ik gadus atzīmē Starptautisko bērnu aizsardzības dienu. Šogad šī cēlā progresīvo spēku starptautiskā solidaritātes diena atzīmēta otro reizi. It visur — visos kontinentos un valstīs — tā izvērtusies par grandiozu manifestāciju par mieru, par Miera Pakta noslēgšanu starp piecām lielvalstīm, pret kara kurinātājiem. It visur strādnieki, zemnieki un progresīvā inteliģence apliecināja savu uzticību Padomju Savienībai, mīlestību uz cilvēces laimes drošo sargu biedru Staļinu.

Un padomju tauta šai dienā kategoriski apliecināja, ka tā ar savu pašizliedzīgo darbu komunisma celtniecībā nepieļaus, ka jauna kara mākonī aptumšotu mūsu bērnu brīvo, laimīgo staļinskās gādības apmirdzēto dzīvi.

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

3. JIJNĪĀ

Nr. 22 (333)

PSRS AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA DEKRETS

par goda nosaukumu piešķiršanu ar Ļeņina ordeni apbalvotā PSRS Valsts Akademiskā Lielā teātra māksliniekiem

Par izciliem nopelniem padomju muzikas un teātra mākslas attīstībā un sakarā ar 175. gadadienu kopā ar Ļeņina ordeni apbalvotā PSRS Valsts Akademiskā Lielā teātra dibināšanas piešķirt:

PSRS tautas skatuves mākslinieka goda nosaukumu:

1. Aleksejam Pēteram d. Ivanovam,
2. Olgai Vasilijai m. Lepešinskai,
3. Aleksandram Samilam d. Meļik-Pašajevam,

Maskavā, Kremļī,
1951. gada 27. maijā

PSRS tautas mākslinieka goda nosaukumu

1. Fedoram Fedoram d. Fedorovskim.

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs

Priekšsēdētājs N. Švernīks

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs

Sekretars A. Gorkins

Apbalvoti ar ordeņiem un medaļām ar Ļeņina ordeni apbalvotā PSRS Valsts Akademiskā Lielā teātra skatuves mākslinieki un mākslinieciski tehniskie darbinieki

Par izciliem nopelniem padomju muzikas un teātra mākslas attīstībā un sakarā ar 175. gadadienu kopā ar Ļeņina ordeni apbalvotā PSRS Valsts Akademiskā Lielā teātra dibināšanas ar PSRS Augstākās Padomes Prezidijs 1951. gada 27. maija dekretu apbalvota liela grupa teātra darbinieku.

Ar Ļeņina ordeni apbalvoti: PSRS tautas skatuves mākslinieks N. Golovanovs, PSRS tautas skatuves mākslinieks I. Kozlovskis, PSRS tautas skatuves mākslinieks S. Lemeševs, PSRS tautas skatuves mākslinieks M. Michailovs, KPFSR tautas skatuves mākslinieks P. Norcovs, PSRS tautas skatu-

ves mākslinieks A. Pirogovs, PSRS tautas skatuves mākslinieks M. Reizens, KPFSR tautas skatuves māksliniece N. Spillere.

Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvoti 76 cilvēki, ar ordeni «Goda zīme» — 232 cilvēki un ar medaļu «Par teicamu darbu» — 347 cilvēki.

Padomju kultūras svētki

Visa padomju tauta svinīgi atzīmēja PSRS Valsts Akademiskā Lielā teātra 175. gadadienu. Lielā teātra jubileja spoži un pārliecinoši apliecināja padomju mākslas nesaraucamās saites ar tautu, padomju tautas aktīvo līdzdalību mūsu mākslas dzīvē.

Jubilejai veltītās svinības Lielajā teātrī sākās 26. un 27. maijā, kad Padomju zemes un visas pasaules izcilāko muzikālo teātri apsveica Padomju Savienības brālīgo republiku delegācijas, Brūnoto Spēku, PSRS Zinātņu akadēmijas, augstskolu, izcilu rūpniecību un sabiedrisku organizāciju pārstāvji.

Ar jubilejai speciāli sagatavotiem mākslinieciskiem priekšnesumiem un apsveikumiem Lielo teātri godināja Valsts Krievu dziesmas koris A. Svečnikova vadībā, Padomju Armijas dziesmu un deju ansamblis, S. M. Kirova vārdā nosauktā Leningradas Akademiskā operas un baleta teātra, Akademiskā Mazā teātra, Staņislavskas un Nemiroviča-Dančenko vārdā nosauktā muzikālā teātra un daudzu citu teātru, muzikālo kolektīvu un koncertu organizāciju mākslinieki.

Apsveicēju vidū bija arī Voronežas apgabala Talovas rajona kolchoznieki,

pie kuriem Lielā teātra dziedoni un baletdejotāji bieži viesojušies šefības koncertos un palīdzējuši mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem.

Pagājušo pirmdien Lielajā teātrī notika svinīgā jubilejas izrāde, kurā piedalījās partijas, padomju un sabiedriskās organizācijas pārstāvji un daudzi viesi no visām Padomju Savienības republikām.

Par teātra-jubilara attīstības ceļu un vareno lomu cinā par krievu nacionālo muzikas mākslu referēja Vissavienības jubilejas komitejas priekšsēdētājs A. Anisimovs. Raksturojis Lielā teātra milzīgos nopelnus padomju muzikas kultūras veidošanā, referents uzsvēra, ka teātra kolektīvs, ievērojot partijas norādījumus, pilnām sapratī savu pienākumu būt par paraugu ne vien klasisko, bet arī padomju operu iestudējumos. Lielā teātra mākslinieki kopā ar mūsu komponistiem netaupis pūli, lai izpildītu padomju mākslas lielā drauga biedra Staļina sprausto uzdevumu — radīt padomju operas klasiku.

PSRS Ministru Padomes Mākslas lietu komitejas priekšsēdētājs N. Bespalovs savā uzrunā atzīmēja, ka Lielā

teātra daiļrade spilgtu un pilnīgu izpaušmi radīs lielās krievu tautas muzikālās ģenijis.

Padomju zinātnieku vārdā Lielo teātri apsveica PSRS Zinātņu akadēmijas viceprezidents V. Volgins, sveicīenu no Savienoto republiku darba lauzu delegācijām nesa ukraiņu dzejnieks Mikola Bažans, no Maskavas darba laudim — PSRS tautas mākslinieks M. Carevs, no Maskavas mākslas darbiniekiem — PSRS tautas māksliniece A. Tarasova, no Leningradas darba laudim — N. Cerkasovs, no PSRS Brūnotajiem Spēkiem — Padomju Savienības Maršals L. Govorovs. Apsveicījiem atbildēja PSRS tautas mākslinieks M. Michailovs.

Lielā sajūsmā svinīgās sēdēs dalībnieki pieņēma apsveikuma vēstuli biedram Staļinam.

Lielā teātra jubilejai veltīti sarīkojumi notika arī daudzās citās Padomju Savienības pilsētās. Svinīgajā sēdē Rīgā par Lielā teātra vēsturisko lomu padomju muzikas kultūras augšupejā referēja Latvijas PSR Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnieks J. Ostrovs.

T. Jablonskas gleznas «Pavasaris» reprodukcija

Zinātniskā sesija par literatūras zinātnes jautājumiem

Daži padomju literatūras zinātnes jautājumi

Biedra Staļina darbs «Marksisms un valodniecības jautājumi» atklājis jaunu ēru padomju valodniecības attīstībā. Tas izvedis valodniecību uz radošā marksisma plašā ceļa un atbrīvojis padomju lingvistiku no to klūdino, nemarksistisko ideju un formulu gūsta, kurām akad. Marrs bija pīlētis «jaunās mācības par valodu» reklamiski vilinošo etiķeti.

Valodniecības jautājumiem veltītajos J. V. Staļina darbos noteiktā, lakoniskā, precīzā, saprotamā formā izteikta stingra, konsekventa, dziļa marksistiskā valodniecības vispārējā teorija, kas aptver svarīgākos valodniecības jautājumus.

Definējot valodas kā sabiedriskās parādības specifiku, tās attieksmes ar ražošanu, bazi un virsbūvi, tās visas tautas raksturu, tās attīstības likumus, raksturojot valodas struktūru, tās sastāvelementus, sabiedriskās funkcijas, lomu cilvēces attīstības vēsturē, biedrs Staļins apgaismo virkni jo sarežģītā marksistiskās filozofijas un sabiedrības vēstures jautājumus un visai padomju zinātniskajai domai atklāj plašas iespējas grandiozu padomju sabiedrībā veicamu uzdevumu atrisināšanā.

Šo biedra Staļina klasisko darbu nozīme mūsu zemes zinātniskajā dzīvē ir neizmērojama. Būdamī spozs radošā marksisma paraugs, tie nosaka visas uz marksisma-leninisma filozofijas dibinātās un komunisma uzcelšanas dzīvo programmas atbilstošās padomju zinātnes attīstības vispārējo ģenerālo līniju.

Visdažādākos ar valodniecību robežojamos sabiedriskā zinātne novadus J. V. Staļina darbi valodniecībā apstāro ar spožu radošā marksisma gaismu. Izmēdami būtisku lūzumu un jauna, staļiniskā padomju valodniecības attīstības etapa sākumu, tie izvirza jaunus uzdevumus arī zinātnē par literatūru.

Padomju dailliteratūrai, kas uzskūsi sevī agrākās krievu un pasaules literatūras labākos sasniegumus un attīstās, balstoties uz bolševistiskā idejiskuma un partejiskuma principiem, ir milzīga loma tautas komunistiskās audzināšanas cīdienajā darbā, padomju cilvēku — komunistiskās sabiedrības celtnieku idejiskajā apbruņošanā.

Runājot par literatūru kā sabiedriskās apziņas formu, kā virsbūvi, mums, sekojot J. V. Staļina norādījumiem, galvenā uzmanība jākoncentrē uz literatūras kā sabiedriskās parādības specifiskajām īpatnībām, uz literatūras saturu komplicēti, daudzpusību un iekšējo pretrunību, uz literatūras un citu sabiedrisko parādību savstarpējo attiecību daudzveidību.

Akademiķis Pavlovs teicis, ka fakti ir zinātnes gaiss, teorija — tās spārni. Gaiss literatūrai ir tautas kopīgā valoda, kas nesaraucami saista ar tautas dzīvi un vēsturi. Rakstnieka spārni ir viņa pasaules uzskats, bet li-

dojuma augstums atkarīgs no mākslinieciskās meistariības, no augsti mākslinieciskās formas, kas atspoguļo «dzīves patiesību».

Dailliteratūras ierindošana virsbūvē vispār, ņemot vērā tās specifiku, ņemot vērā, cik savdabīgas ir literatūras saites ar visas tautas, nacionālās valodas un tās izteiksmes līdzekļu attīstību, novestu pie literatūras pilnīgas sajaukšanas ar citiem virsbūves veidiem, pie mākslinieciskuma problēmas un jēdziena likvidācijas.

Dailliteratūra šai gadījumā tiktu identificēta ar dažādiem ideoloģiskās virsbūves veidiem, ar filozofiskiem, sabiedriski politiskiem, tiesiskiem un citiem sabiedrības uzskatiem.

Šai sakarībā nevar neatcerēties kādu vietu Engelsa vēstulē F. Merīngam, kas rakstīta 1893. gada 14. jūlijā: «...Sākumā allaž satura dēļ nepievērš uzmanību formai». Ar to izzūd pašas dailliteratūras specifika citu sabiedrisko parādību virknē.

Tāču biedrs Staļins mūs māca pamatīgi iedziļināties tais sabiedriskā parādību specifiskajās īpatnībās, kas atšķir šīs parādības vienu no otras un kas zinātnē ir visvairāgākās.

Literatūras kā sabiedriskās apziņas formas vai kā virsbūves specifikas atzīšana nosprauž padomju literatūrzinātniekam uzdevumu padziļināti pētīt krievu vai citas nacionālās literatūras iekšējos, specifiskos attīstības likumus nesaraucamā sakarībā ar literari vēsturiskās gaitas vispārējās sociālās vēsturiskās nosacītības pētīšanu.

Noraksturojot valodas kā sabiedriskās parādības specifiku un pasvītrotis nepieciešamību valodu, tās attīstības pamatlikumus pētīt nesaraucamā sakarībā ar sabiedrības vēsturi, ar tautas vēsturi, biedrs Staļins kā galveno valodniecības uzdevumu izvirza valodas attīstības iekšējo likumu pētīšanu.

Te biedrs Staļins padziļina, precizē un radoši attīsta marksisma klasiku norādījumu par nepieciešamību to vai citu sabiedrisku parādību pētīšanā rēķināties ar šo parādību attīstības īpatnībām, ar patstāvīgiem likumiem, kas izriet no šo parādību dabas, specifikas.

Attiecībā uz dailliteratūru un tās attīstības likumiem jāņem vērā arī mantoto literāro tradīciju, uzkrātās nacionālās mākslas pieredzes vēsturiskā loma.

Tādējādi biedra Staļina darbi valodniecības jautājumos ar jaunu spēku pacel padomju literatūras zinātnieku priekšā jautājumu par literatūras specifiku un vietu citu parādību virknē. Vēsturiska pieeja literatūrai prasa uzmanīgi pētīt izmaiņas pašas literatūras kategorijas apmēros un saturā dažādos sabiedrības attīstības apstākļos.

Vēsturiska pieeja literatūrai uzliek literatūras zinātniekiem pienākumu precīzi noteikt dailliteratūras vietu tautības un nācijas kultūras sistēmā, skaidri

Akademiķis V. VINOGRADOVS

noraksturot atšķirības literatūras tautiskuma pakāpē un saturā dažādos sabiedrības attīstības periodos.

Šo jautājumu atrisināšanā svarīga loma ir arī darbiem literatūras valodas vēsturē, kuri konstatē visas tautas un literatūras valodas mijiedarbību dažādos laikmetos.

A. M. Gorkijs teica, ka literatūras pirmelements ir valoda. Tā ir literatūras galvenais ierocis un, līdz ar faktiem, dzīves parādībām, — literatūras materiāls. Fakti un dzīves parādības literatūrā ienāk vai, katrā gadījumā, tiem jāienāk vispārīgā, ideoloģiski apgaismotā veidā, iemiesotiem vārdos izteiktos tēlos un gleznās.

Tādējādi valodas kā dailliteratūras galvenā ieroca un materiāla nozīme ir viena no centrālajām literatūras zinātnes un valodniecības problēmām.

«Valodas patieso skaistumu, kas iedarbojas kā spēks, — rakstā «Par sociālistisko realizmu» teicis A. M. Gorkijs, — rada grāmatas gleznu, raksturu, idejas izveidojošo vārdu noteiktību, skaidrību un daļskanību.»

Dailliteratūra plaši un vispusīgi atspoguļo tautas valodu un ietekmē tās attīstību. Runādams par vareno krievu valodu, V. I. Lenins to nosauc par Turģenevu, Leva Tolstoja, Dobroļubova, Černiševska valodu. Biedrs Staļins norāda, ka mūsdienu krievu valodas pamats ir tas pats, kas Puškina valodai. Viņš mūs māca arī, ka literatūra rada valodas attīstībā lielas pārmaiņas. Dailliteratūra ir ne tikai nacionālās valodas dārgumu krātuve, bet arī radošā laboratorija, kurā atklājas jauni līdzekļi tās mākslinieciskajai izmantošanai.

Biedra Staļina darbi, spīgsti apgaismotā valodas kā nacionālās kultūras formas milzīgo nozīmi, piesaistījuši padomju sabiedrības uzmanību jautājumam par rakstnieka, dzejnieka un publicista lomu valodas attīstībā.

Nacionālā valoda — tā ir nacionālās kultūras forma. Tautas literatūra ir viena no augstākajām nacionālās kultūras izpausmēm un izteiksmēm. Visas tautas nacionālo valodu ar visām tās gramatiskajām savdabībām, ar visu tās vārdu krājuma bagātību un daudzpusību dailliteratūrā izmanto kā daļrādes līdzekli un formu. Citiem vārdiem — visi tautas kopīgās valodas elementi, visas īpašības un īpatnības, tai skaitā arī tās gramatiskā struktūra, vārdu krājums, nozīmes sistēma, semantika te kalpo par sabiedriskās īstenības mākslinieciskā, vispārīgā atveidojuma un apgaismojuma līdzekli.

Tautas kopīgās valodas un tās atzarojumu parādību plasmu, daudzpusību un estētiskā mērķniecība dailliteratūrā krasī atšķir no cita veida ideoloģiskām virsbūvē, kuras izpaūžas, saglabājas un nostiprinās ar valodas palīdzību.

Valodas funkcijas dailliteratūrā kļūst plašākas un sarežģītākas. Uz visas tautas valodas bāzes, valodas izteiksmes iespējām palīdzot, rodas mākslinieciskā attēlojuma formas, tēlu un raksturu vārdiskās izveidošanas principi, personāžu valodas tipizācijas un individualizācijas paņēmieni, dialoga veidošanas sarežģītie veidi, bagātā mākslinieciskā frazeoloģija, vesels izteiksmes līdzekļu arsenāls. Vārdiski mākslinieciskās ielainības līdzekļu attīstības likumsakarības izpaūžas literatūras nacionālā specifika. Jo tuvāk šīs likumsakarības tautas vārdiski mākslinieciskajai jaunradel, tās nacionālajām īpašībām, jo tās spēcīgākas un to iedarbība ilgstāka.

Literatūras vēsturnieki nenoliedz šo literari mākslinieciskās jaunrades sastāvdaļu pētīšanas svarīgumu. Taču literatūras teorijā viņi labprāt iznanto XVIII gadsimta klasicisma mazliet atjaunotos, novecojušos antīkās un viduslaiku retorikas un poētikas ierocus. Literatūras vēsturniekiem rodas jauni svarīgi uzdevumi. Un tie J. V. Staļina darbi atvēruši jaunus pētniecības ceļus.

Sakarā ar to padomju literatūras zinātniekiem jāienes pilnīga skaidrība rakstnieka stila, literārā virziena stila marksistiskā izpratnē.

Biedrs Staļins savā darbā «Par leninisma pamatiem», runādams par stilu darbā, nosauc par stilu darbā to «īpatnējo un savdabīgo leninisma praksi, kas izveido sevišķu darbinieka leninista tipu». Īpatnējam un savdabīgajam vārdiski mākslinieciskās jaunrades metodē, visas tautas valodas atlaides un mākslinieciskā pielietojuma teorijā un principā, kas atšķir vienu vai otru vārda mākslinieku, jāklūst padomju literatūras zinātniekiem par neaizslēgtu novērojumu un pētījumu objektu.

Iztīrādams orālu cenzūras instrukciju, tās vardarbību pār personības stilu, pār ieskatu un pasaules uzskata izpaūšanas brīvību, Marksiss saka: «Lūkums man allaž rakstīt, bet man jā raksta nevis savā personīgajā stilā, bet kaut kādā citā. Man ir tiesības izpaust savu gara seju, bet jā piešķir tai iepriekš pavēlēti vaibstili». Tātad, rakstnieka stils ir viņa gara sejas, t. i. viņa pasaules uzskata, viņa radošās individualitātes, viņa attiecību ar īstenību izpausme.

Tais pašas «Piezīmēs par prūšu jaunāko cenzūras instrukciju» Marksiss spīgst ironiski attēlo, kapitālistiskās valsts spaidu izsauktu rakstnieka stila ierobežotību.

«Jūs jūsmojat par aizraujošo dabas daudzveidību, neizsmeļamo bagātību. Jūs taču neprasiet, lai rozei būtu vijoliņas smarža, kādēļ tad jūs prasiet, lai pats bagātākais, lai gars pastāvētu tikai vienā veidā? Esmu humorists, bet likums navēl rakstīt nopietni. Esmu dzīgs, bet likums liek, lai mans tel-

kums būtu vienkāršs. Pelēks no pelēkā — jūk, vienīgi attāutā brīvības krāsa. Katrs rasas piliens, saules apmirdzēts, laistās neizsmeļamā krāsu rotājā, bet gara saulei, lai cik individualitātē tā atspoguļotos, lai kādos priekšmetos lūztu šīs saules starļ, jārada tikai viena vienīga, tikai oficiālā krāsa!»

Socialistiskās sabiedrības mākslā stilistiskās daudzveidības iespējas ir bezzgalīgas.

Stila kvalitāte nosaka daļdarba māksliniecisko vērtību.

Par grāmatu «Kas tas tāds īpašums» Marksiss devis šādu atsauksmi:

«...Šai Prudona darbā vēl pārsvarā stila spēcīgā muskulatūra. Un šo stilu es uzskatu par tā galveno vērtību.»

Tai pašā vēstulē Marksiss Prudona «Filozofijas nabadzības» stilu raksturo kā caur un caur uzpūstu stilu, kas izceļas ar pārspīlēti svinīgu spekulatīvu skanējumu, ar kliecīgu līgu reklamas toni.

«Patieso siltumu, kas ceturstrāvo viņa pirmo darbu, — raksta K. Marksiss, — tie zināmās vietās aizstāj drudzaina deklamācijas versme». Šis stils nodod, atsedz sacerējuma filozofisko nabadzību.

Stilistiskā analizē valoda dailliteratūrā nav atdalāma no rakstnieka idejiskā nodoma, no sacerējuma tēlu auduma, personāžu rakstura un tās vēstījāja radošās personības, ko rada viņa daļdarba kompozīcija. Vārda vērtību un nozīmību mākslā nosaka tas, kad kur, kādā vietā un, galvenais, kādēļ vārds lietois.

Ideja, tēls, kompozīcija, vārdi daļdarbā ir cieši mijiedarbībā. Tādas vārda individuāli stilistiskās izmantošanas piemēru rakstnieka meistariības jautājumā veltītā rakstā min kritiķe Smirnova.

«Piemēram, «atmosfera», — zinātniskā termins, vārds, kas neizsauc nekādas emocijas, it īpaši smieklus. Bet kad bērnu saņēma Zmeļukina A. Čehova «Kāzās» runā: «Dodiet man atmosfēru!» — tas ir smieklīgi. Šis vārds kļūst par vispilnīgāko un visraksturīgāko Zmeļukinas tēla pazīmi. Ar šo vienu vārdu viņa atklāj sevi pilnīgi — savu garīgo nabadzību, mēģinot nisko pretenziju, nošķirto no dzīvo nos ēd «sabiedriskā spožuma».

Mākslas darba stila izpaūzas rakstnieka sabiedriskā seja un viņa individuāli radošā personība. Krievu dailliteratūras dižo darbu stils, to tālākie vispārīnājumi, izteiksmības paņēmieni iemieso un koncentrē krievu tautas valodas neizsmeļamo spēku.

Biedra Staļina darbi valodniecības jautājumos atklāj jaunas plašas radošās perspektīvas padomju filoloģijas attīstībai, iedvesmodami to visai tautai nozīmīgu uzdevumu atrisināšanai, atcīnādami savas teorijas tuvināt komunistiskās sabiedrības celtniecības praksei. («Literaturnaja Gazeta»)

Rakstnieki un dižās celtnes

Maskavas rakstnieku partijas organizācijas sapulcē, kas bija veltīta literatūrai līdzdalībai komunisma dižo celtnu būvē, referātu par šo tematu nolāga Padomju rakstnieku savienības ģenerālsekretāra vietnieks b. A. Surkovs.

— Komunisma dižajām celtnēm jāklūst par sākumu jaunam, kvalitatīvi augstākam posmam padomju literatūras attīstībā, — sacīja b. Surkovs.

— Ja atsīstīsimies pagātnē un izsekosim padomju literatūras attīstības procesiem, tad kļūs skaidrs, ka visus šīs attīstības pamatperiodus nosaka izšķirīgie posmi mūsu sabiedrības gaitā uz komunismu.

Divdesmitie gadi padomju literatūrā aizritēja, valdot materiālam par pilsonu karā patādīto varonību. Pēc tam nāca jauns jautājumu loks, kas bija radies, padomju zemei stājoties pie sociālisma celtniecības lielo uzdevumu veikšanas.

No šā viedokļa interesanti izsekot, kādu evolūciju mūsu literatūrā piedzīvojuši tema par inteliģences likteņiem.

Sauksim atmiņā tā laika grāmatas — K. Fedina «Pilsētas un gadi», un «Brāļi», A. Mališkina «Sevastopole», L. Solovjeva «Kapitālais remonts», un vairākas citas. Tās visas risināja jautājumu par inteliģences attieksmēm ar revolūciju un strādnieku šķiras attieksmēm ar inteliģenci.

Bet kad mūsu zemē pirmās un otrās piegādes laikā bija strauji izaugusi jauna inteliģence un vecās inteliģences apziņa nolikušās dzīlas, būtiskas pārveidības, šī tema, kurā bija atspoguļots inteliģences «strīds» ar revolūciju, izzuda no literatūras, dodot vietu jaunām tēmām.

Pirmās Staļina piegādes iezīmējās

ar tādiem lieliem notikumiem kā zemes industrializācija un visas mūsu zemniecības dzīves radikālā pārkārtošanās, kas notika vienlaikus kolektīvizācijas un uz tās pamata izdarītās kullaku, kā šķiras, likvidācijas rezultātā.

Tā laika literatūru raksturo nopietns un tai ļoti nozīmīgs kāpiens, pārējot jaunā, augstākā kvalitātē. Ja divdesmitajos gados bija tikai atsevišķi tādi darbi kā F. Gladkova «Cements», N. Laško «Domeņu krāsas» un daži citi, kas risināja strādnieku šķiras dzīves tēmu, vēloties visu uzmanību viņu lomai ražošanā, tad pirmo Staļina piegādu laikā nolika strauji pagrieziens tieši uz šim tēmām. Tādi darbi kā M. Šaginanas «Hidrocentrāls», F. Gladkova «Energija», V. Katajeva «Uz priekšu, laiks!», I. Erenburga «Neatvelkot elpu» un «Otrā diena», N. Pogodina «Poema par cirvi» un «Mans draugs», kā arī romāni par laukiem — M. Solochova «Plēsums» un F. Panferova «Bruski», bija likumsiecīga izpausme tam, ka līdz ar visas mūsu padomju sabiedrības pāreju jaunā pakāpē, jaunu posmu savā attīstībā sāk arī mūsu literatūra.

Nedrīkst pārāk zemu novērtēt šā pagrieziens ietekmi arī uz atsevišķu rakstnieku likteņiem.

Nesim, piemēram, M. Solochovu. Svarīga robežzīme viņa daļrādes attīstības ceļos bija «Plēsums». Darbs pie šīs grāmatas atstāja ārkārtīgi labvēlīgu ietekmi uz notikumu traktējumu «Klusās Donas» noslēguma daļās.

Daudzu rakstnieku daļrādes likteņos atrodam tikpat dzīlas trīsdesmito gadu sākuma pēdas. Mūsu zemē notikušās lielās sociālistiskās pārveidības lika rasties daudzām tādām grāmatām, ko raksturoja jauna kvalitāte. Šo vēsturisko pārmaiņu rezultāts bija VK(b)P CK

1932. gada 23. aprīļa lēmums par RAPP'a likvidāciju, bija iespēja konsolidēt mūsu literatūru vienā pajumtē — Padomju rakstnieku savienības ietvaros.

To, ka Lielā Tēvijas kara sasprindzinātajās dienās mūsu literatūra izpildīja savu pienākumu vēstures priekšā, tautas priekšā, tāpat lielā mērā sagatavoja milzīgā sociālā pieredze, ko padomju literatūra ieguva laikā, kad mūsu zemē norisinājās sociālisma celtniecība.

Visu to nevar neatcerēties tagad, kad padomju rakstniekiem radies jauns milzu uzdevums, ko izvirzījuši mūsu dzīve — uzdevums piedalīties komunisma dižo celtnu būvē.

Sevišķi nepieciešami ir paturēt prātā norādījumus, ar kuriem vairākkārt nākusī klajā partijas Centrālā Komiteja — gan lēmumā par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad», gan citos dokumentos, kas adresēti mūsu literatūrai un mākslai. Partija pastāvīgi un nepāldīgi pievērš mūsu uzmanību tam, ka literatūras un mākslas darbiniekiem dzīl jāpazīst dzīve, pamatīgi jāizstudē, jāpētī viss, ko viņi grib parādīt, citādi neizbēgami būs jāpiedzīvo neveiksmes un kļūmes. Lai gan piecos gados kopš publicētā lēmums par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad» mūsu literatūra paveikusi ļoti daudz, tomēr mēs vēl nevaram apgalvot, ka partijas norādījumi izpildīti visā pilnībā. Tas attiecas vienlīdz uz visiem mākslas veidiem, kuriem šajos gados nācies dzirdēt kritiku no partijas puses. Šodien, nosakot savu lomu komunisma dižo celtnu būvē, mums, rakstniekiem, tas ir sevišķi jāiegaumē.

Man liekas, ka mēs pašlaik atrodamies uz jauna perioda sliekšņa mūsu literatūras attīstībā: pēc «sākotnējo uzkrājumu» posma, strādājot pie pēc-

kara gadu jaunrades tematikas, mēs esam piegājuši cieši klāt to jauno uzdevumu atrisināšanai, pie tam uz daudz dziļākas un plašākas bāzes, kuri izriet no jaunajiem apstākļiem, jaunā stāvokļa. Tā visa gaismā komunisma dižās celtnes man liekas esam atslēga to uzdevumu apjoma un lieluma izprasaņai, kas šodien pacēlušies padomju literatūras priekšā.

Tagad visi rakstnieki tiecas uz Staļingradu, Kuibīševu, Cimlanskū, Kačevku un Tachia-Tašu. Šī tiešanās ir dabiska. Bet daži jūtas vilusies, ka vēl nav vareno aizsprostu, ka vēl pa steipi staigā ģeologi un ģeodēzisti pārbauda upes dibenu nākamo aizsprostu vietās. Noris celtniecības laukumu apgūšana.

Tomēr jau tagad padomju zemē nav neviena kaut cik ievērojama uzņēmuma, kas nestradātu komunisma dižo celtnu vajadzībām. Tieši šeit, rakstnieku sapulcē, gribu to sevišķi uzsvērt. Komunisma dižo celtnu fronte atver dzīlām visu Padomju Savienību. Vēl vairāk: komunisma dižās celtnes, gluži tāpat kā mūsu grandiozē mežu stādīšanas plāni, izraisīja radošā darba atbalsi visas tautas demokrātiskās zemes.

Bez šī plašuma mēroga sajūtas būtu nepareizi iesākt to tēmu kompleksa izstrādāšanu, kas tagad jāatrisina mums, rakstniekiem.

Un būtu nepareizi aizmirst dižo celtnu principālo vēsturisko nozīmi, kurā kā ūdens pilnā atspoguļojas mūsu sabiedrības būtība, kas ir pretstats kapitalisma būtībai. Neizprotot to, par ko, kā vienmēr skaidri un kodolīgi, runāja biedrs Staļins, atbildot «Pravdas» korespondentam, un proti, — kāda nozīme ir mūsu dižajām celtnēm no starptautiskā viedokļa, no kara kurinātāju atmakošanas viedokļa, — neizprotot visu to, rakstnieka darbs komunisma lielajās celtnēs, pat ja viņam būs vislabākie nodomi, izrādīsies ne tāds, kādu gaida no mūsu literatūras.

Pēdējais jautājums, ko gribu apska-

tit: par ko mums kļūt lielajās celtnēs? Vai mēs būsim «biedri komandējuma» ar portfeļiem un biežām piezīmju grāmatiņām, laudis, kuri brauc meklēt varonus, kas pēc tam sarunās atdod rakstniekiem un žurnālistiem visu pašu pļiekanos vārdus, kādi figurē aprakstos? Daudzi apraksti par dižajām celtnēm, kas parādījušies laikrakstos un žurnālos, nomāc ar savu brīvmīgo vienpusību. Tie ir kavalērijas jockeja ātruma ātruma iegūto iespaidu rezultāts, piezīmju grāmatiņa sleigā pie rakstīto nelielo sarunu rezultāts: pusēlundu — ar celtniecības priekšnieku (pēc tam viņam nebūs vairs vajag), pusstundu — ar iecirkņa priekšnieku, divdesmit minūtes — ar partorgu un beigās ar diviem trim strādniekiem — ar katru desmit minūtes.

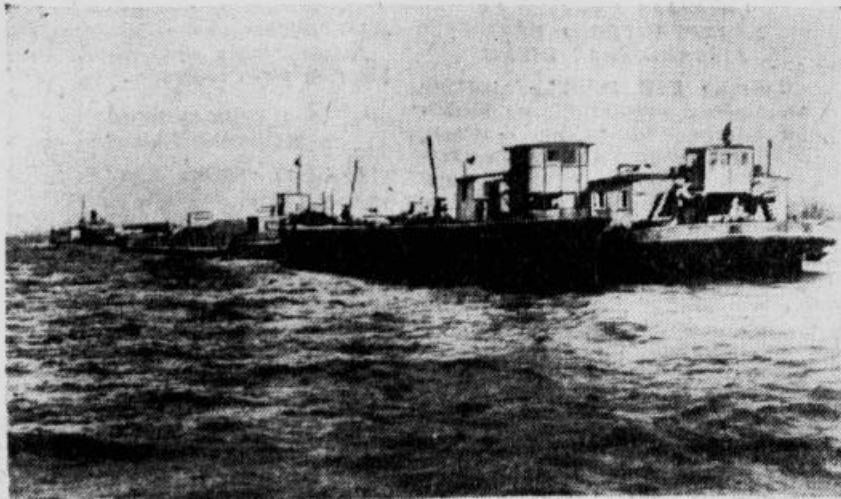
Padomju rakstnieki un žurnālisti tā strādāt nedrīkst! Mums nav jābūt hroniku rakstītājiem un pasīviem novērotājiem, bet gan dižo celtnu radīšanas līdzdalībniekiem. Kā tas izdarāms — vispārēju recepti sniegt nav iespējams, un tas arī nav vajadzīgs. Ja, piemēram, man būtu tā lielā laime izbraukt uz kādu no dižajām celtnēm nevis uz nedēļu vai divām, bet uz lgu laiku, lai savitu savu likteni ar visu tās celāju likteni, es teiktu: sūst mani uz iecirkni par propagandistu!

Celtnē var atrast daudz vietu, kur rakstnieks nebūs pasīvs novērotājs, nebūs notikumu reģistrētājs, bet aktīvs darba līdzdalībnieks. Un pavisam labi būs, ja rakstnieks dosies strādāt uz celtnes sociālo avīzi. Mēs nedrīkstam aizmirst pirmo piegādu pieredzi un it īpaši Lielā Tēvijas kara pieredzi. Visdabīgākās saites ar dzīvi nodibina tieši darbs laikrakstā! Ne jau mašīnas, — kaut arī vispilnīgākais! — nosaka dižo celtnu stilu, bet cilvēki. Lūk, ar viņiem, ar aithecīgās celtnes būvētāju kolektīvu tad arī pilnīgi jāsaplūst padomju rakstniekiem.

Biedra Surkova referāts izraisīja dzīvas debates.

Rakstnieks A. Koževnikovs norādīja:

KOMUNISMA CELTNĒM

No Chersonas ostas pa Dņepru dodas kuģu karavana ar kravu Kachovkas hidroelektrostacijai

JAUNAJIEM
CELTNIEKIEM

Kuibševas apgabalā, Stavropolē, notika varonīgajai Lēnina-Staļina komjaunatnei veltīts kino festivals. Tajā izrādītās filmas noskatījušies tūkstošiem Kuibševas hidroelektrostacijas jauno celtnieku — mūrnieku, namdaru, apmetēju, šoferu, ekskavatoru mehaniku u. t. t.

Festivāla repertuārā bija uzņemtas filmas, kas spilgti parāda padomju tautas, īpaši mūsu jaunatnes varonību: «Maksimā jaunība», «Kā rūdījās tērauds», «Mēs no Kronštates», «Caricinas aizstāvēšana», «Zoja», «Aleksandrs Matrosov», «Jaunā gvarde».

AMUDARJAS
KRĀSTOS

Turkmenijas galvenā kanāla trasē kūsā aizrautīgs darbs. No visām padomju zemes malām te sabraukuši ģeologi, augšnes pētnieki, celtnieki. Vilcieni piegādā mašīnas un materiālus. Amudarjas krastos paceļas pirmās jaunās ēkas — celtnieku apmetnes.

Arvien biežāk te ierodas arī dažādu profesiju mākslas darbinieki, lai ar saviem priekšnesumiem darītu celtnieku dzīvi kulturalāku, skaistāku, pilnvērtīgāku. Mīlīgus panākumus guvuši Uzbekijas PSR tautas mākslinieces Tamaras Hanumas ansambļa koncerti, kuros izpildīja padomju tautu un tautas demokrātijas valstu dziesmas. Pie Turkmenijas galvenā kanāla celtniekiem viesojas arī KPFSR nopelniem bagātā māksliniece D. Pantofel-Nečeka, Armēnijas PSR Valsts estrādes orķestris, moldavu kapela «Dolina». Taškentas mākslas un dokumentālo filmu kino studija fikšē kino lentē svarīgus celtniecības darbu epizodus.

JAUNA
PILSĒTA

Dņepras krastā, vietā, kur pacelsies Kachovkas hidroelektrostacija, sākt celt jaunu pilsētu. Daudzstāvu sabiedriskās un dzīvokļu ēkas aizņems 120 ha lielu platību. Pilsētas centrā pacelsies administratīvās ēkas, kultūras pils, kinoteātri, skolas, klubi. Nomaļās izbūvēs ap 200 ērti iekārtotu ģimenes mājiņu. Gleznainajā piekrastē iekārtos peldētavas un citas ūdens sporta bāzes.

Jauno pilsētu celj pēc arhitekta A. Motorina projekta. Būvdarbus, kurus paredzēts beigt jau nākamajā gadā, veic pēc Ukrainas PSR Arhitektūras akadēmijas korespondētājkolekļa M. Budņikova izstrādātās metodes. Akadēmijas brigāde pašlaik darbojas Kachovkā un palīdz celtniekiem apgūt šo metodi.

ZINĀTNIEKU
PALĪDZĪBA

Lēnina vārdā nosauktais Charkovas politehniskais institūts aktīvi piedalās lielo komunisma celtnu izbūvē. Ukrainas PSR zinātnieki darbinieki pēti jaunus ūdens turbinu un sūkņu tipus lielajām celtnēm. Uzskāta sūkņu pārbaude un taisnplūsmas turbinas modeļa montāža. Šo turbinu var iebūvēt tieši dambī, tādējādi pazeminot celtniecības darbu izmaksu.

Lai iegūtu lētus kļēģus, kārnījumus, blokus un citus vietējos celtniecības materiālus, cementa tehnoloģijas fakultātes divas katedras pēti Dņepras kalnākmēni un smiltis, kā arī Borislavas mālu atradnes. Institūts ar laboratorijas pētījumiem noteicis šķīdta sastāvu materiālu ražošanai Kachovkā. Iegūtie siliķu kļēģu paraugi divreiz izturīgāki par līdzinājiem.

Vairākas elektrotehnikas fakultātes katedras sniedz plašu palīdzību jaunceltnēm enerģētiskās saimniecības automatizēšanā.

— Daudzus gadu tūkstošus cilvēki izturējās pret zemi kā apgādājamie: ņēma vairāk, nekā deva tai.

Pirmo reizi jaunās attieksmes pret zemi kā pret māti, kā pret savu māju, kas jāpadara bagātāka, jādzīvo, jāpārveidē par cilvēku prieku un laimes šūpuli, radušās pie mums. Tās atnākušas līdz ar Lielo Oktobra revolūciju.

A. Koževnikovs iesniedza priekšlikumu nodibināt pie Padomju rakstnieku savienības konsultācijas kabinetu, kurā rakstnieks varētu atrast informāciju, dokumentāciju, bibliografiju, literatūru par jautājumiem, kas saistīti ar dažajām celtnēm.

Kritiķe J. Zlatova pārmeta referentam, ka viņš netika pastāstījis, kādus praktiskus pasākumus paredzējis Padomju rakstnieku savienība, lai plānveidīgi noorganizētu rakstnieku darbu lielajās celtnēs. Tālab K. Zlatova pakāvējas pie klūdām, ko pielāvuši rakstnieki un žurnālisti, aprakstot Galvenā Turkmenijas kanāla būvi.

J. Dolmatovskis kritizēja «Literaturnaja Gazeta» slejās publicētos F. Panferova un J. Kapusto aprakstus to neprecizitātes un paviršības dēļ.

M. Saginjana iepazīstināja ar savu darba pieredzi, ko viņa bija ieguvusi, rakstot «Hidrocentrali», un dzīgti pievienojās b. Surkova aicinājumam — būt dažajās celtnēs nevis par to tapšanas ieciniekiem, bet gan par to ikdienas dzīves praktiskiem dalībniekiem.

— Biedrs Staļins rakstīja par Volgas-Donas kanālu jau Caricinas aizstāvēšanas laikā 1918. gadā, — atgādināja savā runā G. Fišs. — Kuibševas hidroelektrostacijas sākotnējais projekts apstiprināts pirms četrpadsmit gadiem. Cik pavirši, vieglprātīgi visa tā gaismā izskatās dažu mūsu literātu plāni, kad viņi domā izprast visu dzīvo celtnu daudzveidību, lielumu un nozīmi, aizbraucot uz turieni gadījuma rakstura komandējumā, pirms tam pat īsti nezinot, kurai no šīm celtnēm dot

priekšroku, jo viņiem nekas neasociējās ar braucienu uz to vai citu celtni!

Nav iespējams iepazīt dažas celtnes tikai empiriski vien, tāpat kā nav iespējams izrast lieliska arhitektūras veidojuma dizēnu, pieejot cieši klāt tā sienām. Jābūt priekšstatam par visu ēku, par visu arhitekta iemiesoto ideju. Bet to mēs varam iegūt, vienīgi apgūstot marksisma-lēņinisma teoriju, vienīgi nemītiģi ceļot savu idejisko līmeni. Rakstnieka komandējums uz celtni pats par sevi vien vēl neizšķir jautājumu par pilnvērtīgas grāmatas radīšanu!

Sapulce sirsnīgi uzņēma vienu no «sоложаш» ekskavatoru» radītājiem, Staļina premijas laureātu prof. Dombrovski.

— Neesmu rakstnieks, — sacīja prof. Dombrovskis. — Gribo pateikt, ko gaidām no rakstniekiem mēs, lasītāji. Dīžām celtnēm vēltītie tēlājumi, raksti, stāsti — tas viss ir laba lieta. Taču gribas, lai jūs sniegtu monumentālus darbus, parādītu visu ainavu kopumā. Un tiem ir jābūt darbiem par cilvēkiem — mūsu celtnu radītājiem. Galvenais ir viņi — gigantiskā darba veicēji.

Bet rakstīt par cilvēkiem — tas vēl nenozīmē aizmirst tehniku, ko vada šie cilvēki, kuri dzīvi mīl savu darbu. Literatam nav jābēdē tehniskais institūts. Domāju, ka pietiks, ja viņš gribēs izlasīt un izlasīs izglītotam cilvēkam pilnīgi saprotamas grāmatas un žurnālu rakstus, lai zinātu, kādas intereses tehnikas laukā tagad raksturo dižo celtnu darbiniekus.

Debatēs izteicās arī rakstnieks B. Galins, «Hidroprojekt», priekšnieka vietnieks Staļina premijas laureats G. Russo, Maskavas enerģētiskā institūta hidroenerģētikas fakultātes dekāns T. Zolotarevs, upju flotes 3. ranga inženieris — ģenerāldirektors M. Černovs.

Isā beigu vārdā A. Surkovs rezumēja sapulces rezultātus.

LITERATŪRAS LIELAIS DRAUGS

Sodiēn palet pieci gadi, kopš miris Michailis Ivanovičs Kaļiņins, viens no bolševiku partijas un padomju valsts aktīvākajiem cēlājiem un ievērojamākajiem vadītājiem, Lēnina un Staļina draugs un līdzgaitnieks, nenogurstošs cīnītājs par komunismu.

Michailis Ivanovičs Kaļiņins bija bolševiku vecās gvardes pārstāvis, viens no tiem, kas Lēnina un Staļina vadībā cēla, norūdīja un nostiprināja bolševiku partiju, nodibināja pirmo socialistisko valsti pasaulē. Teicamā tautas dzīves pāzišana, neparasti plašais valstiskais redzes loks, vērgums un gādība par darba cilvēku lāva M. I. Kaļiņinam iemantot visu Padomju Savienības darba laužu cieņu un mīlestību.

Michailis Ivanovičs Kaļiņins ar lielu uzmanību un nepārtraukti sekoja arī literatūras, mākslas un zinātnes jautājumiem, rūpējās par socialistiskās kultūras attīstību. 1946. gadā, sēru dienās, viens no mūsdienu izcilākajiem rakstniekiem — Michailis Šolohovs «Pravdas» slejās rakstīja: «Mūsu literatūra zaudējusi lielu draugu un īstu stingru skolotāju...»

Šie vārdi raksturo M. I. Kaļiņinu kā cilvēku, kas labi pazina rakstniecību, kā cilvēku, kas dzīlī mīlēja grāmatu. Būdam izcilš bolševistisks publicists, M. I. Kaļiņins savos lielas gudrības piesātinātajos ikvienam saprotamajos rakstos daudzkārt izteicās par grāmatām, par padomju rakstniekiem, sniedza ļoti pareizus un spilgtus novērtējumus par atsevišķiem mūsu literatūras darbiem.

Teicami pārzinādams krievu klasiskās literatūras lielmeistaru — Puškina, Lermontova, Tolstoja, Čehova, Gorkija — daiļradi, M. I. Kaļiņins vienmēr uzsvēra, ka padomju rakstniekam jābēdās no klasiskiem valodas tēlainība un nprecizitāte, mākslinieciskās formas pilnveidošana, prasme izteiksmīgi un patiesīgi attēlot tautas dzīvi.

Sarunās ar daudziem padomju rakstniekiem Michailis Ivanovičs Kaļiņins vienmēr izteica domas, kas nav zaudējušas aktualitāti arī mūsu dienās. Michailis Šolohovs savās atmiņās pastāstīja, ka viņam blīusi izdevība runāt ar M. I. Kaļiņinu par jauno romānu «Viņi cīnījās par dzimteni». Skarts jautājums par rakstnieka attieksmēm pret savu darbu, par mūsu zemes atjaunošanu pēc kara gados. Šajā sarunā Michailis Ivanovičs izteicis domu, ka rakstniekam ne vien labi jāpazīst un vienmēr jāstūde, jāpēti dzīve, bet arī jābūt šīs dzīves aktīvam cēlājam. Viņš pateicis arī šādus vārdus:

«Laba grāmata, manuprāt, ir tā, kurā zem vāka, kā asinis zem ādas, pulsē dzīve; kura paliek atmiņā ja ne uz visiem laikiem, tad vismaz ļoti ilgi; kuru ir vēlēšanās izlasīt vēl vienu reizi.»

Viens no M. I. Kaļiņina visiemīļotākajiem rakstniekiem bija Maksims Gorkijs. Kaļiņinu ar Gorkiju saistīja cieša, sirsnīga draudzība. Viņš ļoti augsti vērtēja Maksima Gorkija gaišo talantu un nemirstīgos darbus.

Daudzās savās runās un rakstos Michailis Ivanovičs pieminēja Maksimu Gorkiju, viņa grāmatas, zināmos izteicienus, literāros tēlus. Runājot komjaunatnes aktīva sanāksmē Dnepropetrovskā 1934. gada maijā, M. I. Kaļiņins sacīja:

«Es ļoti ieteicu komjauniešiem, mūsu jaunatnei izlasīt Gorkija «Vētras putnu». Tur lietišķi notēloti vecās Krievijas progresīvāko laužu revolucionārie centieni.»

Viņš bieži runāja par Gorkiju kā par lielāko vārda meistaru un aicināja mācīties no viņa.

M. I. Kaļiņins vienmēr uzsvēra, ka rakstniekam, māksliniekam jākalpo tautai, jābūt tās domu un jūtu izteicējam, tās centieni propagandistam. 1940. gada oktobrī Maskavas pilsētas partijas aktīva sapulcē viņš nolasiā referātu «Par komunistisko audzināšanu».

Šajā referātā spilgti un gleznaini raksturots padomju patriotisma spēks, mūsu zemes brālīgo tautu nesatricināmā draudzība, socialisma laikmeta cilvēku jaunās īpašības.

«Mūsu talantīgie literāti un mākslinieki nedrīkst atpalikt no tautas, — uzsvēra M. I. Kaļiņins. — Jo nekad taču viņiem nav bijis tik daudz un tik patieciģa materiāla, kā mūsu laikmetā. Tikai tagad viņiem ir neierobežota

iespēja kalpot savai tautai un, pamatojoties uz tagadējo paaudžu lielajiem darbiem, iesākot masās dziļās patriotisma jūtas.»

Lūk, kādu uzdevumu nosprauda M. I. Kaļiņins rakstniekiem. Padomju rakstnieka-patriota pienākums ir — ar saviem darbiem, ar savu daiļradi stiprināt daudzajos lasītāju miljonos — mūsu zemes darba laudis socialistiskās Dzimtenes mīlestības jūtas. Šim cildenajam mērķim kalpo visa mūsu literatūra, un labākās grāmatas, ko iemīlojusi tauta, ir patriotiskas grāmatas.

Līdzās Maksima Gorkija darbiem Michailis Ivanovičs Kaļiņins savu mīlestību dāvāja Vladimirā Majakovska dzejai. Majakovska poezijā viņš saskatīja to, kas ir galvenais izcilā dzejnieka daiļradē — padomju patriotismu. «Man šķiet — lielisks paraugs, kā jākalpo padomju tautai, ir Majakovskis. Viņš uzskatīja sevi par revolūcijas cīnītāju un bija tāds pēc savas jaunrades būtības. Viņš centās sakausēt ar revolucionāro tautu ne tikai savu darbu saturu, bet arī formu, tā ka nākotnes vēsturnieki droši vien teiks, ka viņa darbi piederēja lielajam cilvēku attiecību lūzuma laikmetam.»

M. I. Kaļiņins raksturoja Majakovska poeziju kā «mūsu laikmeta, mūsu paaudžu vareno balsi, to paaudžu balsi,

Michailis Ivanovičs iztirzāja raksta kompozīciju, tā uzbūvi, tajā pielietotos tēlošanas līdzekļus, rakstnieka papēmīnā — patiesīgi parādīt vienkāršo padomju cilvēku varonību.

Salīdzinādams Konstantina Simonova teicamo rakstu «Dienas un nakts» ar kāda cita autora rakstu «Uz Terekas krasta», M. I. Kaļiņins runāja par autora taktu, par prasmi pareizi izcelt iezīmes un īpašības, kas ir raksturīgas padomju cilvēkiem, kuri aizstāv savu Dzimteni. Michailis Ivanovičs kritizēja raksta «Uz Terekas krasta» autoru par tukšu skaļumu, par nevajadzīgiem stilistiskiem izpušķojumiem, par kareivju sūras, bargās dzīves paviršu attēlošanu.

«Man liekas, ka šie laudis nepiešķir vajadzīgo nozīmi krievu valodas vārdiem», — piezīmēja M. I. Kaļiņins, runājot par neveiksmīgā raksta «Uz Terekas krasta» autoru.

Tā M. I. Kaļiņins izvirzīja jautājumu par satura un formas vienotību literatūrā, uzskatīdams, ka par spilgtu un spēcīgu jārunā spilgtā un skaidrā valodā. Karā «varonība izpaūžas ik dienas. Tas jāparāda faktiem, bez retorikas un skalām frazēm. Mūsu kaujiniekiem nevajag reportiera uzslavas, viņiem vislabākā uzslava ir viņu darbības paties apraksts.»

Cik aktuāli un nozīmīgi skan šie vārdi mūsu dienās! Sodiēn, kad lielā padomju tauta stājusies pie grandiozajām staļinskajām jaunceltnēm, rakstnieku un žurnālistu — padomju literātu pienākums ir pastāstīt par tām lasītājiem. Bet viņi gaida nevis frazes un skanīgu retoriku, bet gan padomju cilvēku lielās darba varonības parēlu, patiesīgu attēlojumu. Tādēļ M. I. Kaļiņina norādījums, ar kuru viņš nāca klajā Lielā Tēvijas kara gados, ir gudrs padoms mūsu ikdienas darbā.

M. I. Kaļiņins mīlēja lasīt Iljas Erenburga rakstus. Viņš sacīja:

«Īpaša vieta mūsu agitācijas literatūrā ir Erenburga rakstiem. Es, atzīstu, ka no viņa var mācīties un daudz — ko iegūt agitācijai.»

M. I. Kaļiņins atzīmēja Iljas Erenburga valodas precizitāti un spēku. Viņš vienmēr vēltīja daudz uzmanības grāmatu, dzeju, rakstu, runu valodai. «Es gribētu jums ieteikt agitāciju ar propagandā nelietot samākslotus vārdus. Pie mums dažkārt to labprāt dara» — un M. I. Kaļiņins sīki, pamatīgi un pārliecināti izanalizēja virkni vārdu, kas bija lie-

toti nepareizi un nevietā.

«... Kad runā vai raksti, it īpaši kad raksti, jādomā ne tikvien par to, kā pats izproti šo vai citu notikumu, bet arī par to, kā to uztvers citi, — uzsvēra M. I. Kaļiņins.

*

Pagājuši pieci gadi kopš Michaila Ivanoviča Kaļiņina nāves dienas. Šajā laikā sprīdī mūsu zeme, visa padomju tauta spērusi milzu soļus uz priekšu pa komunisma ceļu.

Pirms termiņa un ar uzviju izpildīts piegādes plāns. Lielā Staļina ierosinātā, padomju tauta ceļ grandiozās komunisma celtnes. Plaukst un attīstās mūsu zinātne, kultūra, māksla.

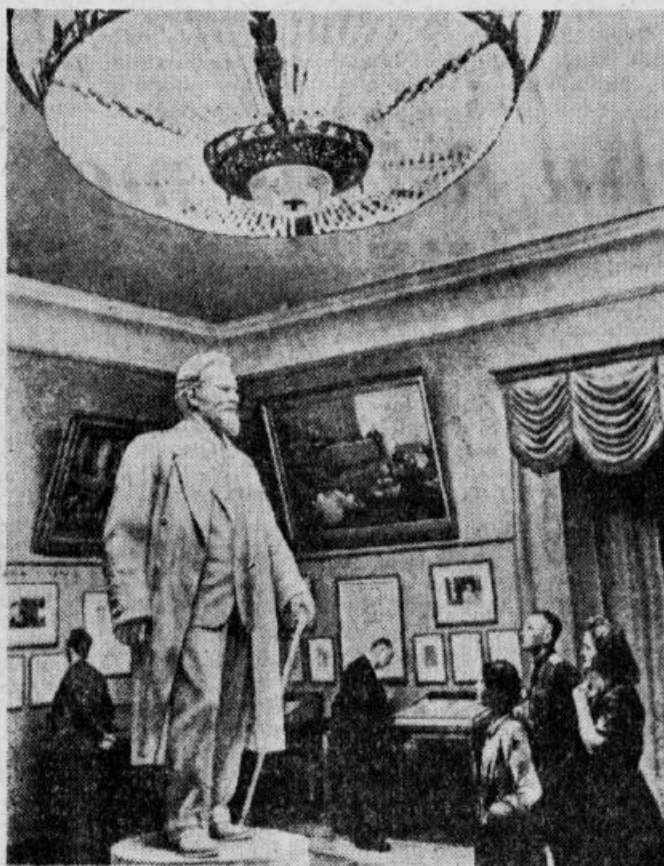
Kā priecātos Michailis Ivanovičs, ja varētu redzēt padomju tautas jaunās panākumus! Cik laimīgs viņš būtu, lasot par ārkārtīgi lielajām pārvērtībām mūsu zemē — par mežu joslām, kas kā zaļa siena nostājas ceļā sausajiem vējiem, par gigantiskajām celtnēm, kas top par realitāti Volgas, Dņepras, Amudarjas, Donas krastos! Ar kādu interesi viņš atvērtu jaunās grāmatas, ko padomju rakstnieki lai- duši klajā šajos gados!

Domājot par to, nāk prātā Michaila Ivanoviča vārdi, ko viņš teica jau pēc kara:

«Visa pasaule patj ar savām acīm pārliecinājas, ka valstij visgrūtākajos brīžos pie mums neparasti plaši, vispusīgi un efektīvi izvēršas mūsu ļoti apdāvinātās tautas radošie spēki, iniciatīva un atjautība. Un viss tas izpau- dās ne tikvien pašā karā, bet arī visās valsts dzīves nozarēs.»

Šaj tautai, tautai — cēlājam un radītājam, tautai — varonei, Lēnina-Staļina partijai Michailis Ivanovičs Kaļiņins vēltīja visu savu lielo, cildeno un daudzpusīgo revolucionāro mūžu. Viņa piemiņa dzīva un dzīvos mūžos!

M. Zorina

M. I. Kaļiņina muzejs

Gatavojas ukraiņu mākslas un literatūras dekadai

Šā gada jūnijā vidū Maskavā notiks ukraiņu mākslas un literatūras dekada. Rūpīgi tai sagatavojušies Ukrainas PSR teātri, kori, orķestri un deju kolektīvi, rakstnieki, komponisti, tēlotājas mākslās pārstāvi un arhitekti.

T. Ševčenko vārdā nosauktais operas un baleta teātris, I. Franko vārdā nosauktais ukraiņu drāmas teātris, Lesjas Ukrainas vārdā nosauktais krīvu drāmas teātris (visi Kijevā), tāpat Čarkovas un Lvovas teātru kolektīvi dekadās laikā Maskavā uzvedīs sava repertuāra izcilākos inscenējumus — ukraiņu un krievu klasiku un padomju autoru darbus.

Ukrainas muziku dekadā pārstāvēs virkne jaunu skandaru, ar kuriem nesapazinājis republikas komponistu savienība. Komponisti A. Filipenko sacerējis «Dziesmu par Stalinu» un «Priekā dziesmu», komponisti A. Stogarenko — kora dziesmu «Sveiciens Maskavai» un simfonisku poēmu «Lesjas Ukrainas pieminai». B. Latošinskis — simfonisku poēmu «Atkalapvienošana», K. Dominčins — dziesmu par Odesas varoņu aizstāvēšanu, M. Gozenpuds — simfonisku poēmu «Kotovskis».

Simfonisku poēmu par Donbasu sacerējis S. Ratners. grupa komponistu — kantāti «Donbasa rīts», bet dziesmu ciklu «Ziedošā Ukraina» — komponists Z. Dunajevskis.

Aizkarpatu tautas koris dekadai iesūtījis jaunu programmu. Tajā uzņemtas Aizkarpatu komponistu dziesmas, kurām tekstus devuši vietējie dzejnieki. Spēcīgi skan svinīgā «Aiz-

karpatu dziesma par Stalīnu» (komponists D. Zadors, teksta autors K. Droka), V. Homenko dziesma par lielo komunisma celti uz Dņepras (teksta autors J. Gaida), A. Davidova dziesmas par kolchozu darbu varoņiem.

Ukrainu choreogrāfijas mākslas sasniegumus Maskavā demonstrēs Ukrainas PSR apvienotais deju ansamblis, kuru vadīs tautas mākslinieks V. Vronskis. Ansamblī piedalās labākie UPSR valsts dziesmu un deju ansambļa, Bukovinas tautas kora, vairāku republikas apgabalu dziesmu un deju ansambļu dejotāji. Apvienotā ansambļa programma uzņemtas raksturīgākās kolektīvu dejas.

Dekādas literatūras daļu ievadīs plašs sarīkojums Padomju nama Kolonu zālē, kurā par ukraiņu literatūras stāvokli runās Stalīna premijas laureats A. Korņeļuks.

Dekādas dalībnieki satiksies ar galvaspilsētas Kijēvas rajona darba laudim, Padomju Armijas karavīriem, ar Maskavas studentiem, Stalīna vārdā nosauktās autoritātes un kombināta «Triohogornai Manufaktura» stacionāriem, sabiedriskā zinātņu akadēmijas aspirantiem. Ukrainas viesi uzstāsies arī A. M. Gorkija vārdā nosauktā Centrālā kultūras un atpūtas parka brīvdabas teātri. Visos sarīkojumos viņi lasīs savus darbus. Literāros vakarus noslēgs koncerti, kuros piedalīsies ukraiņu mākslas meistari.

Dekādas gatavošanas darbus veic visas PSRS Padomju rakstnieku savienības komisijas un sekcijas, pieaicinot plašu autoru aktīvu, kas dekadās laikā

vairākās sanāksmēs iztirzās ukraiņu prozaiku, dzejnieku, dramaturgu un literatūras kritiku darbus.

Sakarā ar dekadā valsts dailliteratūras izdevniecība Maskavā laiž klajā vairāk nekā 20 ukraiņu rakstnieku grāmatas: P. Kozlānuka romānu «Jurko Kruks», M. Bažana dzeju krājumu «Anglijas iespēdi», M. Kocjubinska, I. Franko, L. Martoviča un P. Grabovska darbus, S. Skljarenko romānu «Ceļš uz Kijevu», Vādas Vasiļevskas darbu izlasi vienā sējuma un citu autoru grāmatas.

Jūnijā sākumā iznāk apcerējumu krājums «Krievu un ukraiņu literatūru sakari», kuru rediģējis akademiķis N. Gudzijs. Maskavas apgādu izdevumā parādīsies arī M. Stelmacha romāns «Lielā saime», V. Sobko romāns «Miera kila» un A. Mališko dzejoļu krājums «Aiz zilās jūras» u. c., kopskaitā pāri par pusmiljonu eksemplāros.

Ukrainu rakstnieku darbus izdod arī Leningradā. Izdevniecība «Iskustvo» laidusi klajā «Ukrainu klasiskās dramaturģijas» divi sējumi, kuros uzņemti T. Ševčenko, G. Kvītka-Osnovjanenko, I. Kotļarevska, V. Staricka, I. Franko u. c. lugas. Leningradā izdod arī Lesjas Ukrainas daļiņas viensējums, kurā pārstāvēta rakstnieces līnka, poēmas un leģendas, tāpat dramatiske sacerējumi.

Dekādas dienās Maskavā, Tretjakova galerijas zālēs, atklās Padomju Ukrainas tēlotājas mākslas izstādi, kurā eksponēs Kijēvas, Čarkovas, Odesas, Dņepropetrovskas, Stalīno, Lvovas, Vorosļovgradas un citu republikas pilsētu mākslinieku darbus.

Kultūras dzīve Padomju Latvijā

LEKCIJAS SAKARĀ AR STARPTAUTISKO BĒRNU AIZSARDZĪBAS DIENU

Latvijas PSR Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrība iztīstījusi uz rajonu centriem, MTS politdaļām un republikas kolchoziem tekstus starptautiskajai bērnu aizsardzības dienai veltītām lekcijām. Biedrības locekļi un lektori nolasijsi par šo tematu referātus daudzos Rīgas apgabalos un rūpniecības uzņēmumu klubos.

PADOMJU BĒRNU DZĪVEI VELTĪTA IZSTĀDE

Sakarā ar starptautisko bērnu aizsardzības dienu Latvijas PSR Valsts bibliotēkas bērnu un jaunatnes literatūras lasītuvā iekārta īpaša izstāde. Fotouzņēmumi un ilustrācijas atspoguļo padomju bērnu laimīgo dzīvi. Izstādē parādīta arī straujā bērnu dzīves apstākļu uzlabošanās tautas demokrātijas valstīs.

Ievērojamu vietu ekspozīcijā ieņem bērnu un jaunatnes dzīvei veltītu un ar Stalīna premiju apbalvotu gleznu reprodukcijas.

TEATRA VIESIZRĀDES VASARĀ

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī šovasar Rīgā viesosies ievērojami brālīgo padomju republiku teātri.

Julijā rīdziniekiem būs izdevība iepazīties ar Oktobra revolūcijas vārdā nosaukto Odesas Valsts ukraiņu teātri. Ukrainu viesi parādīs vairākus padomju un klasisko lugu inscenējumus, tai skaitā — M. Gorkija lugu «Jegors Buličova un citi», A. Korņeļuka «Eskadras bojā eju» un «Irbēdāju bīzstālu», O. Kobilanskas «Zemī», N. Gogoļa «Soročinska gada tirgus», V. Staricka «Marusju Boguslavsku» u. c.

Augustā Rīgā viesosies Maskavas Padomes vārdā nosauktais teātris. Maskavieši izrādīs A. Surova lugu «Ausma pār Maskavu» (inscenējums apbalvots ar Stalīna premiju), A. Perenceva lugu «Jaunākais partneris», S. Klebanova un A. Marjamova lugu «Īpašais ieskaits», A. Speņņeva «Madlenu Godarus». No klasiskā repertuāra viesi rādīs A. Ostrovska lugu «Virietis skaistulis», V. Šekspira «Otello» u. c.

PIRMIZRĀDE LIEPĀJAS DRAMAS TEĀTRĪ

Sinis dienās Liepājas drāmas teātri notika brāļu Kaudziņu romāna «Mērnieku laiki» dramatizējuma pirmizrāde. Romānu dramatizējis un inscenējumu vadījis LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks Z. Brasla, dekoratīvo ietērvu darinājis A. Dzenis. Uzvedumā piedalās viss teātra personāls. Līnītēlo S. Stungure, Kasparu — V. Zandbergs, Andrievu — L. Locenieks, Anužu — A. Silņovska, Olinieti — M. Ustube, Oļinu — G. Bumbiers, Prātnieku — P. Zālīks, Švauskstu — A. Briedis, Kenci — V. Zvaigzne, Pāvulu — E. Karelis, Pietuka Krustiņu — K. Blumbergs, Tēni —

A. Stankevičs, Dreķbergi — T. Zodiņš, Feldhauzenu — E. Rozenčals. Jaunuzvedums guvis Liepājas sabiedrībā plašu atsaucību.

BAUSKAS KORU KOPMĒGINĀJUMS

Pagājušo svētdien Bauskā notika rajona kora kopmēģinājums, lai noskaidrotu, kā kori sagatavojušies šīs vasaras mākslinieciskās pasākuma skatei. Rajona kultūras namā pulcējās tautas namu, kolchozu, vidusskolas un darba vietu kori. Mēģinājumā dziedāja visas skatei paredzētās jauktā un sieviešu kora dziesmas. Dirigenti un dziedātāji saņēma līdzšinējā darba novērtējumu un norādījumus kļūdu un trūkumu novēršanai.

AKADEMIKIM PAVLOVAM VELTĪTA ZINĀTNISKĀ PECUSDIENA

29. maijā Cēsu pilsētas kinoteātrī «Cīga» notika zinātniskā pēcpusdienā, kas bija veltīta ģeniālā krievu zinātnieka akademiķa Pavlova darbiem.

Referātu par I. P. Pavlova pašizlīdzīgo dzīvi un viņa izcilajiem pētījumiem nolasijs Cēsu medicīnisko māsu skolas un rajona slimnīcas direktors b. Sļiķe. Pēc lekcijas klātesošie noskatījās latviešu valodā dublētās padomju mākslas filmas «Akademiķis Pavlovs» izrādi. Zinātniskajā pēcpusdienā piedalījās ap 300 Cēsu skolotāju institūta studenti un Cēsu medicīnisko māsu skolas audzēkņi.

LENINGRADAS MĀKSLINIEKI LIEPĀJĀ

26. un 27. maijā Liepājā viesojās Leningradas jauno baleta mākslinieku ansamblis. Ansamblī vada Stalīna premijas laureats G. Isaļeva. Viesi liepājniekiem parādīja Sen-Zorā un T. Gotjē baletu «Zīdēla», P. Čaikovska «Gulbju ezera» fragmentus un virkni klasisko un raksturdeju.

KOLCHOZNIKU GATAVOJAS MĀKSLINIECISKĀS PASDARBĪBAS SKATEI

Ik vakarus Grobiņas ciema kolchoza «Alande» mākslinieciskās pasākuma kolektīvu dalībnieki pulcējas mēģinājumos, lai krietni sagatavotos rajona mākslinieciskās pasākuma skatei. Dramatiskais pulciņš, ko vada kolchoza kultūras organizatore A. Valdniece, skatē piedalīsies ar E. Zālītes komediju «Vārds šķēpītiem» un A. Upīša viencēlienu «Mācītāja Strautmaļa kārdināšana». Vairāki šā pulciņa dalībnieki skatei gatavo krievu un latviešu padomju dzejnieku dzejoļu deklamācijas.

Kolchoznieku deju pulciņam pievienojusies Grobiņas pilsētas labākie dejotāji. Apvienotais kolektīvs septiņpadsmit skolā skolotājas b. Krikmanes vadībā jau testudējis latviešu tautas deju «Ačuks», lietuviešu tautas deju «Rudziņi», igauņu tautas deju «Lēcieniņš», Audēju deju» un «Jauniešu deju».

Bērnu dzejas meistars

Viens no šā gada Stalīna premijas laureātiem ir populārais padomju dzejnieks S. Maršaks. Augstā Dzmitenes balva šoreiz viņam piešķirta par bērnu dzeju. Tas pierāda, cik augsti bolševiku partija un padomju valdība novērtē rakstnieku un dzejnieku darbus, kas veltīti mūsu jaunās mainas audzināšanai par krietniem padomju pilsoņiem, komunistiskās sabiedrības locekļiem.

S. Maršaks jaunās — padomju bērnu literatūras radīšanā un izkopšanā darbojās jau no pirmajiem socialistiskās iekārtes pastāvēšanas dienām. Divdesmit gadu sākumā parādījās viņa pirmās ekrānizācijas bērniem. Tolaik iesāktu darbu viņš ir citīgi turpinājis, katru gadu jaunajiem lasītājiem nodams gan daudzas dzejoļus, gan arī pasakas un lugas, dziesmas un mīklas.

Bērni ļoti iemīlojuši Maršaka grāmatas. Rakstītas ar meistara roku, tās vienmēr ir saistošas un interesantas. Tās māca mīlēt Padomju Dzimteni, māca cienīt un iemīlot darbu, tās rosinā jaunos padomju patriotus darboties, izpaust par drosmīgiem dzīves celtņiem, mierā cīnīties.

Apūkojot tuvāk Maršaka dzejoļu krājumus, redzam, ka tie aptver ļoti plašu bērnu domu un jūtu apvāršni. Viņš raksta dažāda vecuma bērniem, sākot ar pašiem mazākajiem, kas tikko sāk mācīties abecī.

Siem visaiunākajiem ir veltīta viņa dzeju krājums «Dzīvē burtis». Skaidra, bērniem saprotamā valodā dzejnieks runā par mazajiem zēniem un meitenēm, saucot tos vārdā un šo vārdu sākuma burtus pieskanotot iekšējam alfabeta burtam, no pirmā līdz pēdējam. Cits dzejoļu krājums «Skolas biedri» stāsta par bērnu skolas gaitām un mācīšanās. Šinī krājumā ir dzejoļi «Par kādu skolnieku». To šo pieminam kā ļoti raksturīgu visai Maršaka dzei. Dzejoļi stāstīs par zēnu, kas pārnēsis no skolas vairākas ļoti sliktas atziņas. Atziņu burtiņus viņš noslēpi gaida atvilktnē, bet vakarā uz mātes pieprasījumu burtiņus tomēr jāuzrāda, un nu sākas izskaidrošanās. Zēns stāsta, par ko katru sliktu atziņu saņēmis. Afrikas milzu koku baobabu viņš nosaucis par putnu, par ķenguru burtiņā ierakstījis, ka tas augot saknu dobē, domājis, ka bīstotēnūza esot Padomju Savienības unē. zēnu viņš nosaucis par kukaiņi, dalīšanas uzdevuma iznākums viņam bijis šāds: divi grāvisi (veseli) un divas trešdaļas. Kad skolotājs lūcis parādīt Kanīnas zemesragu (krieviski: nos), viņš norādījis gan uz savu, gan uz sava skolas biedra Vanas degunu. Saņēmis mātes un tēva bārienu, zēns dodas gulēt. Samņi viņš redz, kā zebras lido pa eaisu, kā dobēs augot, uz astēm atspiekušies, šūpojas ķenguri, kā uz gara cilvēka deguna aug milzīgs baobabs, kā zālē aul nelaimīgā grāvisi bez galvas un bez kājām (divas trešdaļas cilvēka). Atskan jautājums: — Kas viņam nogriezis vienu trešo daļu? Ierūcas begemots: — Vainjais mums neizbēgs. Ķengurs saka: — Es viņu mīļos samalsu. Baobabs piemēta: — No mūsū nāziem viņš neizsērks. Rītā pamodies, zēns baigā paskatās uz sliktā kapna ierosinātā — nelaimīgo atziņu burtiņiem. Tāds ir dzejoļa saturs. Tātad loģies un, kas ir pats galvenais, bez didaktiskās morāles. Bet taisni tā — šāds dzejoļis ir iedarbīgs un atstāj iespaidu uz bērna prātu.

Maršakam ir dzejoļi «Kas ir gads?» Arī tānī dzejnieks vērsas pret sliktiem, pret tādiem, kas vienā klasē sēd divus gadus, Ar ļoti konkrētiem un pārliecinošiem piemēriem dzejnieks stāsta par to, kas viss tiek veikts gada laikā gan rūpnīcā, gan kolchozā, un tad ļauj: — Kā tas tev neapnik — visu nākamā gadu vēl tai pašā klasē nikt? — Dzejoļa noslēgums ir šāds:

Lai kā tiek novākta plava,
Rūpnīcā plānu zin steigt.
Ievēro —
Sliktu lai nava.
Klasi
Gads gadā būs beigt!
(Atdzejojis A. Balodis)

Kailu didaktiku bērni nevēredz, tā nepaliek viņu atmiņā. Maršaks minētais un citos dzejoļos derīgās atziņas ir ietērptas tādos vārdos, tādas gleznās, ka tās nav sajūtamās kā uzbaizīgas, bet, tam pretāji, lasītāji pārliecina: ir jāmācās, katram jāpilda sava uzdevums.

Dzejoļu krājumā «Krāsainā grāmata» ir stāstīti gan par zālo plāvinu, gan zilo jūru, gan dzeltenam tukšneša smiltīm. Lasot mēs visu to it kā redzam paši savām acīm. Dzejoļi «Sarkanā lapaspuse» runāts par Sarkanā laukumu Maskavā un tur notiekošo Padomju Armijas parādi. Lasot, šķiet, dzirdam un gskatām, kā solo kšinieki un jūrmieki, kā jai kavaleristi, kā aizbrauc tanki. Ar navišam maz vārdiem parādīta liela tēlainība.

Savus mazos draugus dzejnieks apraksta krājumā «Mūs» pagalma bērni. Tje ir mazie čapačeviči, kas, tādami uz koka zirgēm, vicina koka zobenuš: tie ir mazie čkaloviči, kas zotāļas ar spoļu lidmašīnām, bet dienās izaugs par drosmīgiem aviatoriem. Tie ir mazie mičuriniēši — nākošie dabas pārvēidotāji. Ir Maršakam interesants dzejoļis par «milzi», kas auklā pīsietu veik vespļu pasažieru vīlcienu. Viņš vizina gan tīzeri, gan lāci, kuriem ir braukšanas biletes, gan arī zaki, kuram biletas nav, to tas brauc tāpat «kā zakis». Bet «milzi» ik gadus aug liekāk un lielāks. Šai dzeioli spīlēti raksturota bērnu rotālu un nodarbību fantāzija, tās tūvība konkrētiem dzīves īstenībām.

It visi bērni vairāk vai mazāk mīl dzīvniekus. Tāpēc arī Maršaks, būdams labs bērnu psihes pazinējs, vesela ciklā aprakstījis zooloģiskā dārza iemītniekus. Visinteresantākais jaunajiem lasītājiem gan, šķiet, būs stāsts par mazo balto ledus lāci, kas lidmašīnā celojis no ziemeļiem uz Maskavu.

Saistošā ir Maršaka sacerētās pasakas, asprātīgi un labā dzejas valodā uzrakstītas. Vienā no tām mulka neļēns nevar vien izvēlēties sev gukli, līdz beidzot ataiņina kakti. Ar šādu aukli untumainais pelēns ir mierā. Bet kad pārnēk mājā: māte, nav vairs ne kaka, ne viņa auklējuma. Kas noticis? Uz šādu jautājumu atbildi snēi dot pašī meizie lasītāji.

No visām Maršaka pasakām interesantākā ir par brīnumnamu, kurā dzīvo varde, ogle, saļis un exis. Šī dzejiskā pasaka uzrakstīta drāmas formā — lasīšanai un arī izrādīšanai. Naminā mēģina ielaizties gan vilks, gan lamsa, gan lācis, bet viņiem tas neizdodas. Viss beidzās laimīgi. Savām pasakām vielu dzejnieks smēlies krievu tautas folklorā, tāpēc arī viņa darbs

vainagojies ar izcilēm panākumiem. (To it īpaši apliecina viņa skaistā pasaka — luga «Divpadsmit mēneši» par bārenīti un mātesmeiti).

Savdabīgs ir Maršakam dzeju cilks, kas saucas «Stāsti dzejā». Ar interesi to lasa ne vien mazie, bet arī helie, iepazīstoties gan ar Leningradas pastnieku, gan ar ārstu, kas polārā iostā apmeklēdams slimnieku, izlec no lidmašīnas ar izlētni. Ienāzistamies arī ar pretīgu tipu — Amerikas milonaru un viņa mēliu un sievu, kas atbraukusi Leningradā, bet negrib amesties viensnē tādēi, ka iedzīvo zem viena jumta ar nēģeri.

Ļoti saistošs ir Maršaka stāsts dzeiā «Pālesais un izdomātais». Četri pionieri, glābdamies no lietus, ieiet kādā nama parades durvis un satiekas tur ar diviem krāsotājiem un kādu sirmgalvi. Iesākas sarunas. Vecitēvs stāsta par lielo nemi, par viņa bijušiem īpašniekiem buržujiem un par savām dzīves gaitām. Tas ir lakonisks, asprātīgs vārds izteikts stāsts par strādnieku drūmo dzīvi pirms Lielās Socialistiskās revolūcijas un par mūsu laimīgo dzīvi šodien.

Sirmals dzejnieks, kuram tuvojas septiņdesmitais gadu desmits, savā dailladē aizsniedzis austru meistariību. Viņa valoda ir tīra un skanīga, ļoti konkrēta un tēlaina. Liekvārdības Maršaka dzeiā nav, ik vārds ir tieks savā vietā. Rūpīgā darbā viņš ir aizsniedzis lielu saturu ar formas pilnību. Šķiet, lieki būš runāt par to, ka zem meistariības mēs nesaprotam tikai ritmu, atskanas un dažus citus dzejas elementus vien. Galvenām kārtām svarīgs ir tas, kā to tiek rakstīts un kā tie rakstīti, kā ir izbūvēts dzejoļis vajadzīgās domas izteikšanai. Maršaks vienmēr prot savas atziņas izteikt lakoniski un skaidri, tie tam viņš vienmēr atrod tai atbilstošu izteiksmi un dzeiiskos priekšstatus.

Bērniem jāpārsta asprātīgi un ar humoru. Šo dibināto prasību bērnu literatūras rakstniekiem uzstādīja jau Maksims Gorkis. Asprātības un humora zinā Maršaka daillrade mums visiem noder par paraugu. Gandrīz katrā viņa dzeioli ir ja ne humors, tad asprātība, bet bieži vien arī abi divi. Tā, piemēram, dzeioli «No kurienes gals atnācis?» pēc tam, kad pastāstīti, kā no priedes dēļiem izgatavots gals, dzejnieks rod savdabīgu, interesantu domas pārvērtību:

Ja gaidam prātā ienāktu
Pie zvēriem mežā sēst,
Pat lācis mīgā paslēptos
Un lapsa mēstos bēgt.

Jaunajiem bērnu dzejniekiem un arī prozaiķiem Maršaks ir labs un krietns skolotājs. Ļoti vērtīgi mums ir viņa raksti par dzejas meistariību gan žurnālā «Novi Mir», gan arī laikrakstā «Literaturnaiā Gazeta». Bet visvairāk mūs skolo meistara grāmatas. Studēsim tās!

Padomju bērnu literatūrā nav līdzīgas citas literatūras visā pasaulē. Tās sasniegumu radīšanā S. Maršakam pieder viena no pirmajām vietām. Viņa daillrade liecina, ka arī bērnu literatūrā panākumus nodrošina liela dzīves pazīšana un amata meistariība.

P. Sils

Leļļu teātra panākums

Izvēlēdamies savam repertuāram «Aladina lampu», Latvijas PSR Valsts leļļu teātris vadījis no domas parādīt vecās austrumu pasaules sapuvušo morāli un pagrimumu, kur viss sākot ar adatu un beidzot ar pašu cilvēku, tiek pirkts un pārdots kur cilvēka vērtību sabiedrībā nosaka viņa moka biezums un augstā kārta. Šī vecā arābu pasaka ir aktuāla, jo sasaucas ar šodienas kapitalistisko pasauli. Skatot nabaga drēbnieka Hasana dēla Aladina gaitas, viņa cīņu par savām tiesībām, neviļus rodas doma: pie viņiem, viņpus un šaipus okeanam, nekas nav izmainījies. Līdzīgi Aladinam senajā arābu pasakā, arī šodien kapitalistiskās valstīs tūkstošiem jauniešu dzīvo nabadzībā, beztiesībā, uz saviem ļaunajiem pīcēm iziurdamā vēl smazāku un pazemojošāku ekspluatācijas jūgu nekā Aladins.

LPSR Valsts leļļu teātra aktieru kolektīvs režisora A. Burova vadībā rīkojies pareizi, pasvītrodams šīs lugas galveno domu: viss ļaunais uzvarams tikai drosmīgi, neatlaidīgi cīnā. Uzsvērtas vienkāršās tautas (to lugu pārstāv arī Aladins) audriība, apkārbība, veiklība un drosmē. Uzvedumā skaidri saredzama režisora mērķtiecīgā doma: parādīt valdošās šķiras — sultana, vezira un viņu rokaspuišu nežēlību pret vienkāršajiem cilvēkiem, viņu varas un iedzīvošanās kāri.

Dekoratora P. Šenhofa nopelns, ka skatuviskais ietērs atbilst atbilstamā laikmeta austrumnieciskajai videi. To labi, neuzbāzīgi papildina V. Polakova muzika. Raksturīgas, lugas varoņiem atbilstošas lelles veiksmīgi darinājis A. Tempļovskis.

Aktieru sniegums vērtējams atzinīgi.

V. Kļiņers

Padomju pianistu uzvara Starptautiskajā muzikas festivalā «Pragas pavasarī 1951. gadā»

31. maijā beidzās otrais starptautiskais pianistu konkurss Smetanas vārdā nosauktās premijas iegūšanai. Konkurss ietilpst Starptautiskajā muzikas festivalā «Pragas pavasarī 1951. gadā».

Sajā starptautiskajā konkursā padomju muziķi izcīnīja spožu uzvaru.

Pēc žūrijas lēmuma konkursa piecas premijas piešķirtas šādiem dalībniekiem: pirmā premija sadalīta starp padomju pianistiem M. Sjesarevu un G. Akseļrodu, otrā — starp padomju pianisti M. Fjodorovu un Čehoslovākijas pianistu J. Panenku, trešā — starp Čehoslovākijas pianisti A. Pokorniju un padomju pianisti L. Roščinu, ceturrtā — starp padomju pianisti M. Ješčenko un Čehoslovākijas pianistu P. Štepanu, piektā premija piešķirta rumāņu pianistam M. Kacam.

Starptautiskā premija par Bedržiha Smetanas darbu labāko izpildīšanu sadalīta starp padomju pianisti M. Sjesarevu un Čehoslovākijas pianistu P. Štepanu.

Nacionālās premijas par Bedržiha Smetanas darbu labāko izpildīšanu (kas paredzētas vienīgi Čehoslovākijas muziķiem) piešķirtas: pirmā — P. Štepanam, otrā — A. Pokornijai, trešā — J. Panenkam.

—oo—

Nākamajā nedēļā

4. jūnijā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dramaturģijas sekcijas sanāksme. Izīrās J. Zīgura lugu «Partizanu lidums». Referenti A. Brodele un L. Pečaka. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

Jaunatnes teātri Teātra instituta izlaiduma kursa studentu diplomdarbu skatē A. Korņečuka «Platons Krečets». Sākums plkst. 20.

6. jūnijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 16.

Jaunatnes teātri Teātra instituta izlaiduma kursa studentu diplomdarbu skatē Mollera «Skopulis». Sākums plkst. 20.

7. jūnijā Mākslas darbinieku namā pārrunas par A. Pervenceva lugu «Jaunākais partneris» inscenējumu Dailē teātri. Sākums plkst. 15.30.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā mākslas vēsturnieku un kritiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

8. jūnijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

Mākslas darbinieku namā Valsts kora sieviešu ansambla radoša darba vakars. Diriģents J. Ozoliņš. Sākums plkst. 20.

9. jūnijā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā marksisma-leņinisma seminārs. Sākums plkst. 18.

Krievu Dramas teātri Daugavpils Krievu Dramas teātra viesizrāde ar Popova lugu «Gimene». Sākums pl. 20.

Vakar Akademiskajā Dramas teātri notika V. Šekspira komedijas «Spītnieces savaldīšana» pirmizrāde. Attēlā: V. Līne (Katrina) un E. Zīle (Petručijs).

Pa karstām pēdām

NEPAREIZI SĀKTS

Mēnešraksta «Karogs» šā gada piektajā burtnīcā parādījusies jaunā dzejnieka Bruno Sauliņa poema «Vecpiebalgas kauja», kura, kā paskaidro redakcija, «iespiesta saīsinātā veidā». Nesen RS valdes sēdē, izīrējot «Karoga» publicētos darbus (par pēdējo pusgadu), referents I. Muļnieks šo poemu nokritizēja tā, ka radās iespaids, it kā tai nebūtu nekādas vērtības. Abu šo fakti gaismā atklājās virkne parādību, kuras liecina, ka lielāku dzejas, un ne tikai dzejas, darbu radīšanā, publicēšanā un novērtēšanā mēs dažkārt nomaldāmies un pareizā cēlā, ka šajos svarīgajos jautājumos tālu vēl nav izskusta pašlūsuma un savrocība.

B. Sauliņš kā liriskos, tā sīzētiskos dzejoļos, tāpat liriskās žanrā (pērn notikušajā jaunatnes un bērnu literatūras konkursā tika godalgota viņa poema «Draugu pulkā») sevi jau parādījis kā daudzsoļošu talantu. Jāapsvēic arī viņa nodoms risināt vēsturisku tematiku (poema «Vecpiebalgas

kauja» veidota 1905. gada revolūcijas notikumiem). Ja šajā darbā ir vēl krietni daudz ievērojamu trūkumu, tad liekas, ka tie radušies tādēļ, ka autors samērā īsā laikā uzrakstījis jau divas poēmas, ka, aizraudamies ar daudzražību, viņš kļuvis pavisam, virspusējs.

Sajās rindīnās nav iespējams pat konspektīvi analizēt poēmas «Vecpiebalgas kauja» saīsinātā varianta pareizās, labās, tāpat nepareizās, sīktās vietas. Bet autoram un «Karoga» redakcijai noteikti jāpārmet, ka šis darbs nesaiņinātā veidā nav ticis iesniegts izīrēšanai RS dzejas sekcijā. Ipaši vēl tadēļ, ka redakcijas portfelī tas atradies kādus 6 mēnešus.

Pie kā pašlaik novedusi poēmas izīrēšana? Vai saīsinātais variants izīrēcis labāks par nesaiņināto un ko no tā ieguvīs lasītājs? Labākā gadījumā tikai neskaidribu. Mums liekas, ka dzejas darbu nav iespējams labot, no-svītrot no tā krietnu daļu vārsmu.

Ja poēma bija negatīva, to nevajadzēja publicēt. Līdzīgos gadījumos noteikti prasāma norobežošanās no steigas un pārsteldzībām, no formalas daļdarba īsināšanas, kas var dot un šoriz devusi negatīvus rezultātus.

Uz nepareiza cēla nostājies arī I. Muļnieks, kas minētajā RS valdes sēdē pat pāvirsi neanalizēdams poēmas «Vecpiebalgas kauja» sīzētus, tēlus, tajā risinātos notikumus, nāca ar iznīcinošu kritiku, pārmezdam B. Sauliņam «kaitkādu kuplejām pielīdzināmu», stilu. Ar tādu rīcību viņš ne vien neatklāja poēmas daudzo trūkumu saknes, bet noklusēja arī visu to, ko pareizi kā pozitīvu atzinusi «Karoga» redakcija un par ko poēmas autors pelna atzīnību.

Tagad jāsecina, ka darbs pie B. Sauliņa poēmas «Vecpiebalgas kauja» jā-sāk no paša gala. Sis uzdevums jāveic dzejas sekcijai, kurā vispusīgi jāizīrē poēmas «Vecpiebalgas» nesaiņinātais va-riants. Poēma ir jo vērtī!

RAŽENS DARBA CĒLIENS

Turpinājums no 5. lapa pusē

izrādes optimistisko noskaņu. Acīm redzot šis trūkums radies režisora vainas dēļ. Un tas ir jo vairāk nepatīkama tāpēc, ka pārējie aktieri izēimējuši dzīvespriecīgu un možu cilvēku tēlus.

Patiesīgi un sirsnīgi Ludmilas vecākus notēlo A. Pommers un I. Bune. Aktieri prasmīgi atklāj garīgās īpašības, kas raksturo šos vienkāršos cilvēkus, viņu lielo gara spēku, noteiktību, nelokāmību, izturību un tajā pašā laikā vecāku dziļo mīlestību.

Svetlanas Butovas lomu veiksmīgi tēlo Teātra instituta studente B. Vizicka. Svetlana ir ļoti izlutināta, patvaļīga meitene. Viena domā un interesējas vienīgi par sevi. Notikums ar Ludmilu un, galvenais, kolektīva iedarbība atstāj uz viņu dziļu ietekmi. Svetlana ne tikai sāk apzināties savus trūkumus, bet arī cenšas atbrīvoties no tiem. B. Vizickas tēlojums ir ļoti dzīvs un temperamentīgs, viņa pratusi parādīt skatītājam ne vien Svetlanas rakstura galvenās īpatnības, bet arī mīlīgo lūzumu, kas notiek tās apzinā kolektīva ietekmes rezultātā.

Dzīvus komjauniešus — Ludmilas draugu tēlus izveidojuši aktieri E. Baldina, O. Rībaka, A. Pope, V. Kīmelis, H. Lūsis, A. Birišs. Viņu rādītē varoņi ir īsti padomju skolnieki, spēcīgi sava biedriskā pienākuma apzinā, uzticami draudzībā, palāvīgi uz savu nākotni. Ļoti labi ir tas, ka visi viņi paliek atminā vispirms kā kolektīvs, lai gan ikvienam no viņiem ir spilgti izteiktas individuālās iezīmes. Ar lielu meistarību māīkalpoņājas Nušas lomu veic

republikas nopelniem bagātā skatuves māksliniece Ella Jēkabsons.

Aktrises M. Miezītes krietns panākums ir viņas sniegums Svetlanas mātes Irinas Ignatjevnas Butovas lomā. Gribās iebilst pret skolas direktores tēla traktējumu, kādu to sniedz E. Sērste. Viņa nav pratusi atklāt padomju pedagogam raksturīgās īpašības un aizstā-jusi tās ar sausumu un asumu. Aina skolas direktores kabinetā vispār nevar atzīt par veiksmīgu, jo audzināšanas interesēs nav vēlama tāda veida vecāku trūkumu atklāšana.

Bet šis atsevišķās klūmes nespēj atzēnot uzveduma labās puses. Tas neapšaubāmi atstāj dziļu pozitīvu iespaidu.

Lai arī kādu tematiku izvēlas Jaunatnes teātris, tā inscenējumi izeļas ar iejutīgu un vienkāršu tēlojumu. Tomēr gadās, ka, cenšoties izteiksmīgāk parādīt lugas varoņu tēlus, teātris brīžiem izceļ priekšplānā nenozīmīgas situācijas un mazsvarīgas lugas varoņu rakstura īpašības. Tas izpaužas A. Vilinska dramatisētā Stalīna premijas laureata J. Likstanova stāsta «Mazulītis» uzvedumā.

Lugā skarti daudzi ļoti aktuāli jautājumi. Tā stāsta par padomju jauniešu varoņu darbā, par viņu cīdeņo patriotismu, par viņu centieniem kalpot savai Dzīmtenei. Izrādes galvenais idejiskais vadmotīvs ir — parādīt, kā šis mūsu jaunatnes īpašības izpaudās Lielā Tēvijas kara bargajos gados.

Inscentētājs B. Praudīns, visā izrādē pareizi realizēdams autora nodomu, tomēr nav aprobežojies ar to vien un izvirzījis priekšplānā mazsvarīgu iz-

tisku līniju — lugas varones Katjas Galkinas un viņas pamātes inženieres Ninas Pavlovas Galkinas attiecības. Tas pazemina izrādes kvalitāti. No tā varēja un vajadzēja izvairīties jo vairāk tāpēc, ka, izīrējot jautājumu par nenormalām vecāku un bērnu attiecībām, visumā nav sekmēta audzināšanas mērķu realizācija.

Izrādē ļoti notēlots, kā atraisās lugas jauno varoņu spējas tālajā Urālū rūpnīcā. Ja izrādes sākumā Kostja Maļševs (Mazulītis) liekas mazs nepiedzī-vojis zēns, tad tās beigās viņš ir strādnieks-pirmrindnieks, jauniešu brigades brigadieris, kas izpilda normu par 250%.

Izrādē saista skatītāja uzmanību ar to, ka neapšaubāmi ticami, reali ir lugas varoņi, tāpat arī notikumi, kuros viņi piedalās. Visus jaunos varoņus apvieno neatlaidība darbā, kolektīvisma jūtas, vēlēšanās neatpalikt no biedriem. Mēs redzam, kā aug viņu meistarība, kā pat visnolaidīgākie jaunie strādnieki Seva un Kola, vispārējā varenā darbā entuziasma ietekmēti, iekļaujas vienotajā, draudzīgajā darba saimē. Aktieri parāda, ka vienkāršajos zēnos, kuriem katram ir savas individuālās iezīsmes, savi centieni, sapni un dažkārt arī aizvainojumi, izpaužas tas, kas viņus tuvina vienu otram — prasme Dzīmtenei grūtā brīdī pakļaut visu vienam lielam mērķim.

Valdzinoši, temperamentīgi galvenā varona — Mazulīša lomu tēlo aktrise A. Kovalova. Viņa iejutīgi atklāj skatītājam Mazulīša gara pasaules bagātību, rada izteiksmīgu tēlu, kas ilgi paliek atminā. Mazulītis ir paties, go-

dīgs, viņa rakstura galvenā īpašība ir dziļais biedriskums un vēlēšanās veikt iespējami vairāk, lai sekmētu uzvaras izcīnīšanu pār ienaidnieku. Nesaprašanu rada vienīgi tas, ka šis tēls padarīts pārāk atpalcis. Negribas ticēt, ka pie mums, Padomju Savienībā, varētu būt 12—13 gadus vecs zēns, kurš nespētu uzrakstīt elementaras ziņas par sevi un nezinātu, ka ir darba rīkl, ar kuriem var griezt dzelzi. Starp citu, lugā nav nekas teikts par Mazulīša pagātni: vai viņš ir mācīties skolā, ko viņš darījis pirms nokļūšanas rūpnīcā. Nerāugoties uz A. Kovalovas teicamo tēlojumu, šie trūkumi tūlīn duras acīs.

Jāatzīmē, ka aktrise pratusi izveidot šo grūto zēna lomu ar valdzinošu sirsnību. Labu iespaidu atstāj R. Dambrans Mišas Polančuka lomā. Viņa sniegumā Mišas tēls iegūst tipiskas komjaunieša, smalkjūtīgas, atsaucīga biedra iezīmes.

Veiksmīgi izrādē ir pārējie zēnu un meiteņu tēli republikas nopelniem bagātās skatuves mākslinieces V. Toporkovas, L. Dunecas, S. Suchanova, A. Kozina sniegumā.

Jēļ tikai, ka L. Duneca, tēlojot pozitīvo varoni Katju Galkinu, brīžiem mēdz būt pārāk untumaina un patvaļīga. Var domāt, ka tas izriet no sīzētiskās līnijas — Katjas un viņas pamātes attiecību nepareizā traktējumā.

Neizteiksmīgi, bāli izrādē ir rūpnīcas partorga Sergeja Stepanoviča Tagiļceva (aktieris Č. Mičņevičs) un komjaunatnes organizācijas sekretares Zinas Solovjovas (aktrise G. Kovalska) tēli. Aktieri nav izmantojuši autora sniegto materiālu.

Teatra kolektīvam un tā mākslinieciskajai vadībai par godu īsāka, ka ne jau atsevišķie trūkumi nosaka teātra darba virzienu. Teātrim ir galvenais — vēlēšanās, centieni virzīties uz priekšu, paplašināt temū loku, risināt uz skatuves svarīgos un sarežģītos problēmas. Svarīgi ir, lai teātris arī turpmāk dros-

OTILIJA MUCENIECE

29. maijā mirusi latviešu skatuves māksliniece Otīlija Muceniece.

Otīlija Muceniece dzimusi 1871. gada 6. septembrī Cēsīs. Skatuves gaitas O. Muceniece iesāk 1887. gadā. Viņa uzrāda spilgtas skatuves dāvanas, kuras dedzīgi cenšas izveidot skatuves mākslas studijās pie izciliem skatuves māksliniekiem O. Muceniece izveidojās par vienu no ievērojamākām latviešu varoņu lomu tēlotājām-tragedēm. Lielu popularitāti darba laudīs O. Muceniece ieguva 1903.—1915. g., it īpaši darboda-mās Jaunajā Rīgas teātri. Lielus panākumus viņa guva kā Guna un Dzelzs-jaunava «Sīdara šķidrautā» un vēlāk kā Spīdola Raina «Uguni un nakti». Vēlākos gados Muceniece darbojās ne vien kā aktrise, bet arī kā režisore. Grūtī un sīktie darba apstākļi buržuāzijas varas laikā un pastāvīgās rūpes par eksistenci sagrāva mākslinieces veselību un 1932. gadā viņa bija spiesta aiziet no skatuves darba.

O. Mucenieces lomu skaits ir ļoti liels. Izcilākajām viņas lomām bez jau minētajām jāpieskaita darba sieviešu cīnītāju tēli, kuras viņa sniedza ar lielu pārdzīvojumu. Kā māksliniece un cilvēks viņa paliks cēlā pieminā.

Fr. Rokpeļnis, A. Balodis, A. Lau-berts, A. Chlebnovs, B. Rūmniece, R. Zandersons, A. Ammanis-Briedītis, L. Erika, M. Smilchene, V. Svares, J. Palkavnieks, Ed. Smil-šis, F. Ertneris, A. Michelsons, T. Banga, V. Bergmanis, E. Jēkab-sone, A. Silnovska, K. Freinbergs, I. Vēsmīpa, E. Griķīte u. c.

—O—

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

J. Raiņa. **Kopoti raksti**. 13. sējums. Vinetes un vāku zīmējais A. Apī-nis. 536 lpp. Maksā 15 rubļu.

Maksim Gorkijs. **Raksti**. (Lu-gas). 9. sējums. 336 lpp. Maksā 15 rubļu. Andrejs Upits. **Kopoti raksti**. (Vienģēļi). 13. sējums. 809 lpp. Mak-sā 28 rubļus.

Anatols Imermanis. **Pilsēta pie Jūdas**. Ilustratore H. Zalpētere. 136 lpp. Maksā 5 rubļus 40 kap.

N. A. Nekrasovs. **Dzejas un poe-mas**. D. Smarinas ilustrācijas. Vāku zīmējais V. Začupačevs. 257 lpp. Maksā 20 rubļu.

Padomju tautu lirika. Antoloģija. Sa-kārtojis Jānis Plaudis. Mākslinieks Rūdolf Jansons. 420 lpp. Maksā 14 rub-lu 50 kap.

Pērsietis. **Izlase**. Sastādījis A. Gri-gulis. Ilustrators V. Albergs. 326 lpp. Maksā 12 rubļu 65 kap.

Aleksandrs Sakstons. **Lielā rietumu maģistrāle**. Tulkojusi A. Ozola-Sakse. 322 lpp. Maksā 14 rubļu 75 kap.